КОНТРОЛЬНЫЙ ЭКЗЕМПЛЯР

Масса а мехкашкара пролетареш, вІашагІкхета!

СЕРДАЛО

(«Свет»)

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГІалгІай обкома, Нохч-ГІалгІай АССР Лаккхехьарча Советан Министрий Советан орган.
Орган Чечено-Ингушского обкома Коммунистической партии Советского Союза, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР.

АРАДУВЛ 1923 ШЕРА ДЕНЗ

№ 142 (4770). ЕРА, 27 ноябрь, 1969 шу. Мах 2 кап.

ХУРГБОЛЧА ХЬУВКЪАМА

Колхозхой ерригсоюзни кхоалагІа съезд хьесхачча денна дикача къахьегама толамашца накъабахкабар республикан механизаторш. Ерригa юртбоахами культураш хаинахьа чуйиш а, хІаьта бІаьстіи кхоча культураштa лаьрхІа хьийчаб а баьнна тракторш ремонт е дІаоттаьлй дукхача колхозашкей совхозашкей.

Тхьаь кхоалагІа ноябрь тІаккхачаш республикан механизаторашa тІадоагІача шера юртбоахама культураш дІаера 141 ззар гектар лаьтта аьхад. ДІадахача шера ухх хана аьха хиннечул кхойтта ззар гектар дукхагІа да из. Плановах лирхІечул дикка дукхагІа аьхад лаьтта Надтеречни района боахаммй механизатораша, хІаьта Сунженски, Урус-Мартана, Назрански, Гудермеса районий боахамашка дикаа кхоачашдаьд аьба лаьтта ахара деккар. БІаьста юкъа культураш лаьтта ахара план кхоачашьяккха долче боахамий йиаза торо я цхьоалагІа декабрь тІаккхачалe из гІулакх дІаза кхоачашде.

КОЛХОЗХОЙ ЕРРИГСОЮЗНИ КХОАЛАГІЧА СЪЕЗДАГА

Советски Союза Коммунистически парте Центральни Комитето, СССР Лаккхехьарча Совета Президиумо, СССР Министрий Совето дІайха моарчал лу колхозхой III Ерригсоюзни съезда делегаташкей царта гІолла берригача колхозни ахархошкея, юртарча къахьегамхой дукхха миллионни эсхаргб — коммунизм хьинаре хьеягараша.

Колхозхой съезд — колхозни ахархой, дерригача советски халкъа вакаре йоккха событи. Из гулъеннай дезача денна — Владимир Ильич Ленин — къахьегамхой баьччен хьехархой, дунен тІа эгтарь хьалхара бохлойн ахархойн социалистически пачхахьалкхе хьаьр ваь 100 шу дизара кийчо еча денойка.

Юрта боахама социалистически эгралонаш еча юххье лаьттаа сийлахь-воккха Ленин. Ленински кооперативни плано белгалбаьб Коммунистически парте къахьега ахархой кердача вахарга бига генеральни никъ. Вай мехка колхозни строй котъяларца историе чухь эгтара хьалха юрта чІогІъеннай керда производственни отношенеш, хьа а хинна чІогІъеннай юрта боахама социалистически система.

Хана толхамах чакхьяьнай колхозни строй. Халкъа кІакха а дилургаш шийна нийсса кхы цхьаькха доаца миллионаш болча маІа а кхал в колхозашта сийлахь-бокхача даймехка тІема бирсача шерашка тІемен къахьегамен фронте карагІдаьнна денлара гІулакх. Дерригача вай халкъана цхьайне цар лорадир социализмана карагІаьиннарам, доаццача хини гІзейир тІемо яь хала човнаш, тІом хьалехьа кхинначул дукхха а тІехбаьккхар производства боарам.

ХІанзара колхозаш — уж да доккхий механизированни, экономически чІогІа, лаккхтоварни боахамаш. Колхозашка ІалІьмате доккха дакъа кхоач баха мах продовольстваен промышленность бедалцеи ІалІшъяра.

Колхозни дегІаккхуллача толамаш даха вІашІехьдаьнна парти массаза а В. И. Ленина васкаташ кхоачашдеш хьеналаь. Общественна социалистически эргалонаш яра еррикгача этапашка парте бІарга са самма лора а хьа, чІогІ а вай болхлойн ахархойн цхьоагІо. Болхлой классо хьинаре къовсам лоаттабаьб юрта социализм чІогІъяр духьа. ІалІьмате доккха новкъостал да а даьд, да а ду колхозни строй дегІаккхуларан чІогІъяри. Ниэ бола социалистически промышленность хьаяро йиш хилийтай юрта боахама материально-технически база чІогІъек овлангара дезз эргалкхем. Тахан колхозаш совхозаш кхоашка бола беш я цхи миллион гаргга трактор, иттаж чуьйду бІаьи ззарш комбайнаш, грузовой автомобилаш, дукхха кхыйола машинаш.

Колхозашка хьалкхийнай специалистий, механизаторий, лаьтта леладареи хьайбаш леладареи мастерий квалифицированни кадраш. Царна юкъе йиззача бокъонагІа шоай мотт дІалоац кхалнаха-колхозхоша. Парте, дерригача советски халкъо чІоагІа сий ду ахархой къахьегамa, лаьца мах бу цун.

Юртара производительни оадам дегІадахаро, колхозий экономика чІоагІъяро Іалашдаьд колхозни ахархой материальни хьал-торо, культура кйелга а быт тоеелга а. Дукхха а дукхагІа лаккхъеннай колхозхой реальни доходаш. ХІанз къахьегамах гарантированни мах кйбу цар, пенсешен кхача пособешен Іалашбу уж.

Юрташка шерра хьалдеш латт чуІе цІеноше культурно-бытовой гІирсаш, чакхйоалаш латт электрификаци радиофикаци, сихха дІаяржаш латт телевидени. Беркате болх беш я юртарча интеллигенцию ІалІьмате йоккха отряд. ТІа-тІа дукхагІа дІайоалаш латт чородаш юртан юкъера дикка йоккхой бахьхалонаш.

В. И. Ленина хьалкагІе а гуш хиннача тайпара, ІалІаммеи техникаміи карагІдаьннарий лорда тІа латтача юкъарча боахама къахьегамо хайцад ахархой духовни вахар. Цар оамалла я коллективизм, общественни дехкар кІоартга кхетадара, сийлахь-йоккхача ленински идеалашта тешаме хилара, доккхача къахьегамен политически хьинаре уйла. Ахархошта бокъонца йола коммунизма школа а хинна дІаяттай колхоз.

Колхозхой КхоалагІа Ерригсоюзни съезд гулъеннай колхоза керда Хьоахаме Устав тІаоцар духьа. Из документ тІаоцарах колхозни строй колхозни демократи дегІайоалаача керда этап дІайолаалар шийца белгалдоаккхаш йола лоархІаме исторически акт хургья. Кердача Уставо новкъостал дергда парте XXIII-ча съездо юртарча къахьегамкошта хьалхашка оттадаь керттера дакхар кхоачашдара — юрта боахам дегІахьулара лакха тешаме темпах ІалІаьбе а из бахьан долаш халкъа вахара боарам дІахо айбелга вІашІехьдаккха а.

Хьалхашка оттадаь декхар толаме кхоачашдара партен правительствен кийча а даь, тІагІортадаь чакхдоах дукха лоархІаме гІулакхаш. КПСС ЦК мартовски (1965 ш.) Пленуме вІашІехьа а яьккха, цхьан хана колхозаши совхозаши боахама гІулакхашта дукхагІа шоай лоІаме а хулийташ, чакхйоах производствана планировани, экономически стимулировани яра, юртбоахама продукти эзаре принципиально керда система.

Мехка производительни оадаш дегІаахара хІанзарча этапе бокъонца хьаьттад юрта боахам юха а технически кийчбара декхар. Из кхоачашду юрта боахамерча Іилма-технически прогресса дерригача декъехьа. [illegible] совхозни производства дерригача декъехьа комплексни механизаци химизаци яра, лаьттаита шерра мелиораци яра кхьакъагІа.

Пачхахьалкхено юрта боахама тІа-тІа дукхагІа тел тракторш, комбайнаш, автомобилаш, минеральни удобренеш, алсамйоах мелиоративни гІирсаш хьаьдарга укхйта капитальни вложенеш. Юрта боахама лаьрхІа вай бола хІанзара материально-технически база хьалъеш латт.

КПСС Центральни Комитето, СССР Лаккхехьарча Совета Президиумо, СССР Министрий Совето колхозхой, юртара беррига къахьегамхой тІахьех колхозни производстве йоккхача кердача тоеенски йоккхийча резервеш биззагІа, дІадахийтар ма мотта дукхагІа пхалургдолаш пайда эзара. Юртарча къахьегамхой оттара хьалхара декхар — лаьттах пайда эзача цІенхонта порядок оттар, техникех, хий дехнача а докъадаьча а лаьттах пайда ийса эцлага ІалІашдар, минеральни удобренеш дІайийна хІанам лораш химически средствашe пайданагІа хургйолча тайпара юкъехххулагa вІашІехьдаккхар, ерригача юртбоахама культурай хьувкъам а хьайбай продуктивность а лаккхьар духьа тІагІертта къовсам лоаттабар, хІаьта шитта юртбоахама продукци пачхахьалкхенга йохкара планаш хІара колхозо кхоачам а тІех кхоачам а яр.

Деза новкъостий! Ухх дезача денойка юртарча миллионаш болча къахьегамхоша, беррига советски нахе а санна, лаккхьа дІаь хьу ленински юбилея сайна лелаеча социалистически йукьа байраха. Шеко яц, цу исторически денна баха боагІача тайпара колхозни ахархой мукъагІоргхиларах.

Советски Союза Коммунистически парте Центральни Комитето, СССР Лаккхехьарча Совета Президиумо, СССР Министрий Совето дІахайкиду, колхозхой КхоалагІча Ерригсоюзни съезда балхе, колхоза керда Хьоахаме Устав а кхийоаш решенеш а ло тІаьхьаро колхозни строй а боахама ерригa социалистически система а дІахо дегІаккхулара йоккха вахани эргалларах шоаш чІоагІа дог тайша хилар.

Болх берхате хилба шун, новкъостий съезда делегаташ!

Дахьъала хилба сий дола колхозни ахархой — вай мехка коммунистически общество хьалъяр духьа лоаттабеча къовсамера сийлахь-бокхха кхоллам кхі!

Дахьъалда а хийла, чІоагІ а хуйла болхлой классен ахархойн цхьоагІо — советски строй йохаргІоаш лард!

Ленина хьахьенхача накъагІа дІаьхалхдоаккхаьа гІо коммунизма кердача котэлежаш!

КПСС ЦЕНТРАЛЬНИ КОМИТЕТ

СССР ЛАККХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМ

СССР МИНИСТРИЙ СОВЕТ.

ХАЛКЪА УНИВЕРСИТЕТАШ

Халкъа культурен яхь лолаш шоайла дувзаденна, доккха маІан долаш да вай мехка. Коммунистически парте ца хадаш йоахо яр бахьан долаш миллионаш болча нахьа вахарь лоархІаме дакъа хинна дІаэттай социалистически культура. ДІахо советски нахьа культура лаккхьара чІоагІа пайдане форма я халкъа университеташ.

«Халкъа университетий болх тоабирах» болча КПСС ЦК соцамтІа йоах: «ДикагІа йолча халкъа университетий балха опыто хьегойт, ІалІмах знанешта пропаганда еча, къахьегамхой марксистско-ленински мировоззрени кхоллача, культурен образованности, халкъа боахама тайп-тайпарча доакъой кадрай квалификаци лакхъеча уж ІалІьмате боккха лоархІам болаш йолга».

Вай заман хьалашка дІахо кхы тІа а лакхлуш боагІа халкъа университетий лоархІам. Вахаро ше хьакхелла я халкъа университеташ. Цудуха общества гучадулача кердача декхараша кердa лостам тел цар балха. Ниттa хьахул кердa факультеташ, юрта университеташ.

ХІанз шоашт хьалхашка латта бехктохаме декхараш кІоартга кхета а деш, болх дика вІашІехьбаьккха халкъа университеташ хІезига яц вай республике. Масала, белгалъяьнай цу дахкехьа Сунженски районера халкъа университеташ. Цига ниь я уж. Тайп-тайпа факультеташ я цига вІашагІъекха: литературен искусствах, унахцІенох, атеистически знанех, дезален школах, правови знанех. 570 сагІа саг ва деша. Шоай гІулакх дика довзаш а дезаш а бe цига хьехаш бола преподавателаш.

Университеташка кхетамаа вІашІехьъяккхай ленински тематика.

Цу тайпара дика болх бу Грозненски районерча халкъа университеташка а. Цига кхоь вІашагІъелай ухь ухх шера. Къаьстта дика болх бу Первомайское яхача станицерча культура университето. ЛадугІараша боккха пайда эцаш чакхьоал цига занятеш.

Белгалъяьа могагІйоаш я МалгІабека районера халкъа университеташ, Кердача городе ухь шера хьайийлой культура университет. Цига хьехаш хургба городерча музыкальни школа финалах хьехархой.

Шоай болх кхетамца вІашІехьбаьккха халкъа университеташ кхы а я вай республике. Ухх юбилейни шера цар къаьстта тергам тІабахийтаб ленински теоретически тІехьаре Іомаяра. Цхьайолча университеташ шин - кхьь шера лешаргдола программа вІашІехьяккхаш.

Цхьабиккъа, цхьайолча моттигашка дукха кхоачийбоацараш да халкъа университетий балхаца. Ножай-Юрта, Ведана, Гудермески, Надтеречни, Урус-Мартана, Назрани районашкa лерттІа йоахо ца яр балха. Цу районашка кІезига вІашагІъекхай халкъа университеташ, хІаьта цар болх тоабара йолча торонех пайда а эцаш. Цхьайолча университеташка кхетамца вІашІехьъяккхай дешара программаш. Ленини еш цхьа сагІа кхьм хІама дехь кІоартга знанеш Іомаяра. Моттигера хьалаш тергал а деш, вІашагІъехкаи факультеташ. Бизза пайда эцаш технически средствах, гойтара пособех. Дешаршта юкъе кІезига ба болхлой, колхозхой, къаьстта кагирхой.

Цу тайпара кхоачамбоацараш кхы дІахо ла мегаргдац. Халкъа университетий болх тоабера дезна терко е эза.

Ленина юбилей тІаккхача юкъейисача хана къаьстта доккхий декхараш хьалхашка латт халкъа университеташта. ДукхагІа нах чуоза беза Ленина теоретически тІехьале Іомаяра, из таханарча практикаца юкъа уж Іомабара. Къаьстта чІоагІо уйла е шин хІара факультете ленински тематика вІашІехьъяккхара.

Партийни организацеш дикарийла я халкъа университеташка лекторий, преподавателий творчески коллективаш вІашагІъехка, балха ІалІмах, технически, творчески интеллигенце шикалаш, хьехархой дукхагІа юкъеозе.

Доккхий декхараш хьалхашка латт литературен культурай искусствен боахамашта. Цар дика новкъостал де йиш я халкъа университеташта. Царна карагІдаргда заьгтенш дІалхьера дишгІйола формаш ларжа.

Культура министерство, культура районни отделаш, партийни организацеш декхаргйола я халкъа университетий болх тоабара дешил дезар де. Шерра йоаржае еза дикагІбарий опыт. Халкъа университеташта новкъостал де деза цар материально - технически база чІоагІъяра.

Университетий факультеташка лоаш дукхагІа чуова беза болхлой, колхозхой, кагирхой, къаьстта кочхейн гІалгІайн кхалнех.

ЧІоагІа лоархІаме да кІоартга знанеш Іомаргйола гІулакх вІашІехьдаккхар. Пайда эца беза вакитеш дІалхьера тайп-тайпарча формех, технически средствех, гойтара пособех, иштта кхы а.

Халкъа университетий болх дика вІабалъяр дукхагІа дальеза тийша да цига хьехаш болча преподавателех. Цудухьа доша терко е еза цар бехктохам лакхдара. Халкъа университетий интузиасташта Сийлен грамоташ тела еза, хІаьта республикан заслуженни культура болхло, заслуженни хьехархо яха цІераш луча хана тергалде дезе. Цу кахь шитта дакъа лоаш халкъа университетий балха юкъе.

Шеко яц В. И. Ленина юбилейна накъадоахаш республикан халкъа университетий болх дІахо цІенхаштта тоабергхиларах.

КОЛХОЗХОЙ ЕРРИГСОЮЗНИ КХОАЛАГІА СЪЕЗД ХЬАЕЛЛАРАХ БОЛА ИНФОРМАЦИОННИ ХОАМ

1969 шера 25 ноябре, ІуйрйІна 10 сахьат даьлча, Москве, съездий Кремлевски Дворецe ший болх дІаболабир колхозхой кхоалагІча Ерригсоюзни съездо.

Съезд хьайиллар колхозни болама эггара къаьнагІча деятелех волча Кургански областа «Заветы Ильича» яхача колхоза полевода Социалистически Къахьегама Турпала нов. Т. С. Мальцева. Цо хоам бир съезде вайта херж хинначa 4541 делегатах 4521 делегат хьахкаьча хиларах.

Московски областа Горьке цІерагІча колхоза председатела Социалистически Къахьегама Турпала В. Ф. Исаева предложенех съезда 96 саг юкъе вола президиум хорж. Исаево юкъейоалаю колхоза кердача Хьоахамерча Устава проект кийчъеш хиннача комиссе членашта решающи голоса бокъо ле аьнна йола предложени. Цхьа барт а болаш тІаэц из предложени.

ІуйрйІнарча заседание председательал деш хилар нов. А. Н. Косыгин — КПСС ЦК Политбюро член, СССР Министрий Совета Председатель. Цо съездага хоам бир доазол дехьарча мехкашкара хьаьший делегацеш яхкарах: Болгаро Халкъа Республикера нов. Стоян Сюлемезов керте латташ; Венгерски Халкъа Республикера нов. Габор Шоошъ керте латташ; Германски Демократически Республикера нов. Георг Эвальд керте латташ; Корейски Халкъа - Демократически Республикера нов. Ким Ман Гым керте латташ; Кубе Республикера нов. Хосе Крус керте латташ; Монгольски Халкъа Республикера нов. Лодонгийн Ринчин керте латташ; Польски Халкъа Республикера нов. Мечислав Ягельский керте латташ; Румыне Социалистически Республикера нов. Василе Вылку керте латташ; Чехословацки Социалистически Республикера нов. Коломан Боди керте латташ; Югославе Социалистически Федеративни Республикера нов. Лука Петкович керте латташ; Гвинейски Республикера нов. Сек Умар керте латташ; Иракски Республикера нов. Афир-ар Раун керте латташ; ВІашагІкхийттача Іарбий Республикера нов. Насер-аль-Хосейн керте латташ; Сирийски Іарбий Республикера нов. Мухьаммед Сани Талеб керте латташ; Судана Республикера нов. Абдель - эд- Дирдири керте латташ; Италера нов. Джерардо Кьяромонте керте латташ; Финляндера нов. Вяйне Раякила керте латташ; Франциера нов. Раймон Мино керте латташ.

Съезда делегаций цІерагІа нов. Косыгина дег чура моаршал хьаттар доззол дехьарча делегацешка, баркал аьлар царна колхозхой Ерригсоюзни съезд цар тергалъярах.

Съездо хержар секретариат, редакционни мандатни комиссеш, ден повестка чІоагІ а йир.

Съезда ден повестка — «Колхоза кердача Хьоахамерча Уставах».

Съезде дІаьхха къамаьл дир чІоагІа тІоараш а тохаш тІайІачa КПСС ЦК Генеральни секретара нов. Л. И. Брежнева. Нов. Брежнева Іадийшар КПСС Центральни Комитета, СССР Лаккхехьарча Совета Президиума, СССР Министрий Совета съездага дейта моаршал.

Колхоза кердача Хьоахамерча Уставах доклад йир КПСС ЦК Политбюро член, СССР Министрий Совета Председатела хьалхарча заместитель Д. С. Полянске.

Къамаьлаш дие Тульски областа «Новая жизнь» яхача колхоза председателаs, Социалистически Къахьегама Турпала, СССР Лаккхехьарча Совета депутата Н. М. Семенова, Киевски областа Жданова цІерагІча колхоза председатела, Социалистически Къахьегама Турпала А. Г. Бузницка, Брестски областа Жданова цІерагІча колхоза лоарка, Социалистически Къахьегама Турпала, СССР Лаккхехьарча Совета депутата Л. И. Осипока, Краснодарски края «Кубань» яхача колхоза бригадира, Социалистически Къахьегама Турпала, СССР Лаккхехьарча Совета депутата М. И. Клепикова, Сырдарьински областа Ленина цІерагІча колхоза председатела, Социалистически Къахьегама Турпала, СССР Лаккхехьарча Совета депутата Н. Юлдашева, Малхбоалеи-Казахстана областа Жданова цІерагІча колхоза председатела К. Капышева, Грузински ССР Плави яхача юртарча колхоза председатела Ш. М. Эцадашвиле.

Съездага моаршал хьаттар города Москван промышленноста болхлой делегаце. Московски болхлой цІерагІа вежарашка моаршал хьаттар делегаташка Лихачева ЦІерагІча Московски автомобильни завода лакхарa, коммунистически къахьегама ударника К. Н. Малина.

Съездо ший болх дІахо бу.

* * *

МОСКВА, 26 ноябрь. (ТАСС). Тахан съездий Кремлевски Дворецe ший болх беш я колхозхой Ерригсоюзни кхоалагІа съезд.

ЧІоагІа тІоараш детташ безбаь тІайІар делегаташа а хьашаша а Коммунистически партен Советски правительствах кужалхой.

ІуйрйІнарча заседание колхоза кердача Хьоахамерча Устава хьахкъалха яьча докладах йолча прениешка къамаьлаш дир Херсонски областа «Нове Життя» яхача колхоза звеньевое Социалистически Къахьегама Турпала А. Н. Романюка, Московски областа Владимир Ильича цІерагІча колхоза председатела И. И. Кухара, Азербайджански ССР Орджоникидзе цІерагІча колхоза ферма бригадира, ССР Лаккхехьарча Совета депутата, Социалистически Къахьегама Турпала Г. Р. Керимова, Литовски ССР Чернякcе цІерагІча колхоза председатела, СССР Лаккхехьарча Совета депутата, Социалистически Къахьегама Турпала В. К. Адомавичюса.

ЛаьийгІар мандатни комиссе председатела КПСС ЦК секретара Ф. Д. Кулакова аьча докладага.

Съездо моаршал хьаттар делегацешка: Болгаре Халкъа Республика Стоян Сюлемезов, Венгерски Халкъа Республика Габор Шоош.

(ТАСС).

Пачхахьалкхен союзни Іилматохкама тракторни институте Одесси станце Т-150 яхача трактора тІехьарча системаца тохкам беча хана юкъеккхул тохкам бара ханаш дикка лоацъе йиш хулийташ йола керда методаш. Динамометрически лабораторе нийса бораш оттаьа мащиний мьыжений тайп-тайпара параметраш белгалъяра.

Сурта тІа: полигоне тохкам беш латт Т-150 яхача трактора тІехьарча системаца.

И. Павленко сурт. ТАСС фотохроника.

КОЛХОЗХОЙ ЕРРИГСОЮЗНИ КХОАЛАГІЧА СЪЕЗДА ПРЕЗИДИУМ

1. Брежнев Л. И.	34. Золотухин Г. С.	67. Никитин В. А.
2. Воронов Г. И.	35. Иванюта А. Л.	68. Нилова Е. Н.
3. Кириленко А. П.	36. Измикулова Р.	69. Овезов Б.
4. Косыгин А. Н.	37 Кавун В. М.	70. Пономарев Б. Н.
5. Мазуров К. Т.	38. Калачик В. М.	71. Посмитный М. А.
6. Пельше А. Я.	39. Капитонов И. В.	72. Пульникова С. С.
7. Подгорный Н. В.	40. Катушев К. Ф.	73. Расулов Д.
8. Полянский Д. С.	41. Каулиньш Э. М.	74. Рашидов Ш. Р.
9. Суслов М. А.	42. Келдыш М. В.	75. Савченко М. Х.
10. Шелепин А. Н.	43. Клепиков М. И.	76. Сизов Г. Ф.
11. Шелест П. Е.	44. Коваленко А. В.	77. Снечкус А. Ю.
12. Авакян Р. В.	45. Конотоп В. И.	78. Соломенцев М. С.
13. Алиев Г. А.	46. Кочинян А. Е.	79. Ступников М. М.
14. Андропов Ю. В.	47. Красиков Н. Г.	80. Табеев Ф. А.
15. Аретагин Г. А.	48. Кулаков Ф. Д.	81. Тимашева М. Ф.
16. Ахунова Т.	49. Кунаев Д. А.	82. Тихомирова Л. А.
17. Бадон О. Л.	50. Купупия Т. А.	83. Тео Э. Я.
18. Бодюл И. И.	51. Курбанов А. А.	84. Тяжельников Е. М.
19. Боднарь А. И.	52. Кэбин И. Г.	85. Усов П. М.
20. Булавин Е. М.	53. Лесечко М. И.	86. Устинов Д. Ф.
21. Булат И. М.	54. Лобанов П. П.	87. Усубалиев Т.
22. Выштак С. Д.	55. Лобов А. Ф.	88. Форманюк А. М.
23. Восс А. Э.	56. Мадаминов Р.	89. Черников Г. Т.
24. Гармаш Д. М.	57. Малинина П. А.	90. Шакиров М. З.
25. Георгиев А. В.	58. Мальцев Т. С.	91. Шолохов М. А.
26. Гиталов А. В.	59. Маркина Л. И.	92. Шопокова К.
27. Горшков А. В.	60. Матвейчук И. Е.	93. Шнулене М. В.
28. Горячев Ф. С.	61. Машкевич В. В.	94. Щербицкий В. В.
29. Гринь И. П.	62. Машеров П. М.	95. Эрсарыев О.
30. Гришин В. В.	63. Мжаванадзе В. П.	96. Яснов М. А.
31. Демичев П. Н.	64. Могильченко Г. С.	
32. Демченко М. С.	65. Назаров Х.	
33. Зарубин В. А.	66. Низовских Е. К.	

КОЛХОЗХОЙ ЕРРИГСОЮЗНИ КХОАЛАГІЧА СЪЕЗДА СЕКРЕТАРИАТ

1. Авазов М.	9. Зиньковская Е. Т.	18. Очеретный Г. В.
2. Авраменко Н. М.	10. Карлов В. А.	19. Павлова Н. С.
3. Багаева Н. К.	11. Козлов П. Ф.	20. Прозорова Н. А.
4. Белан Н. Н.	12. Костишин И. М.	21. Смирнов Т. Е.
5. Вегерах М. И.	13. Курохтанов Н. Н.	22. Теленнев С. Н.
6. Воловченко И. П.	14. Марценюк С. Я.	23. Флорентьев Л. Я.
7. Гусейнов М. Г.	15. Марцун М. А.	24. Шумик С. И.
8. Журавский П. А.	16. Минкова Л. К.	25. Юлдашева Н.
	17. Ныров Х. М.	

КОЛХОЗХОЙ ЕРРИГСОЮЗНИ КХОАЛАГІЧА СЪЕЗДА РЕДАКЦИОННИ КОМИССИ

1. Адомавичус В. К.	9. Дружинин И. Г.	18. Петухова К. К.
2. Алексеев П. Ф.	10. Дьяков П. Е.	19. Пятница С. Е.
3. Алиматов А.	11. Исаев В. Ф.	20. Солоха И. В.
4. Байда Г. И.	12. Кальченко Н. Т.	21. Степаков В. И.
5. Бизунов С. И.	13. Клоков Н. С.	22. Сторожев В. Я.
6. Вишняков Н. А.	14. Кобелев В. А.	23. Суванкин М. Д.
7. Володькин Н. В.	15. Куанышбаев М.	24. Султанова О.
8. Гаджиев М. Г.	16. Мигалкина А. Г.	25. Ткачкова А. И.
	17. Мукуценова Е. С.	

КОЛХОЗХОЙ ЕРРИГСОЮЗНИ КХОАЛАГІЧА СЪЕЗДА МАНДАТНИ КОМИССИ

1. Ахмедов М.	13. Кобчикова Н. А.	25. Рыбников Ф. Ф.
2. Ашимбаев Н.	14. Кулаков Ф. Д.	26. Степанова Г. А.
3. Базуева Ф. Н.	15. Логвин Н. П.	27. Степанова М. И.
4. Боков П. У.	16. Ломалиев А. Л.	28. Халявин С. Я.
5. Бурсикова К. М.	17. Мамамишвили Н. П.	29. Хван Ман Гым
6. Возный О. А.	18. Мишакова В. Ф.	30. Цыретарова С. Ж.
7. Волкова М. В.	19. Недбайло К. П.	31. Чекмах Ф. В.
8. Довженко А. Д.	20. Перекстый А. Н.	32. Чумак А. В.
9. Ермураки Т. М.	21. Прокопчук Н. Л.	33. Щекина А. П.
10. Ещанова С.	22. Пчельников Ф. [illegible]	34. Щетинин Н. И.
11. Иванова А. Н.	23. Ралько В. А.	35. Юсупалиев Г. Г.
12. Кладова А. А.	24. Регида И. Ф.	

1969 ШЕРА 25 НОЯБРЕ КПСС ГЕНЕРАЛЬНИ СЕКРЕТАРА НОВКЪОСТА Л. И. БРЕЖНЕВА КОЛХОЗХОЙ ЕРРИГСОЮЗНИ КХОАЛАГ1ЧА СЪЕЗДЕ ДАЬ КЪАМАЬЛ

Деза новкъостий!

Мукъаба сона колхозхой Ерригсоюзни кхоалаг1а съезд хьеелхар дега т1ара шоана даьхьа дуьце а цун балха кх маьхаъдълга ла а. Советски Союза колхозни ахархой съезд — из вай мехка, дерригача советски халкъа вахарере йоккха политически событи я, из, шеко йоацаш, йоккха роль йолаш хургья колхозни строй д1ахо дег1аккхаларe, коммунизм хьалъяра лекхараш кх маьхале а йолаш кхоачашдарe.

Новкъостий!

Съезда делегатий состав — из коллективизаце, юрта социализм хьехиларен котъьаина д1оттарен дийна истори да.

Укхаза вайна б1аргагу колхозни болама ветеранаш, нигаш юкъа я ца кходеш, Іалаьмате йоккхий халонаш яна я еш, керда вахар хьаде ахархой г1уаттабьраш. Цар къонахчала, цар къовсамен халонаш Іувшарен дерригача шерашка т1олла чакхдаьккхача ленински весета тешаме хилара йоккха мах бу парте а советски халкъо а.

Укх зала чу ба колхозни ахархой юкъерча воалале викалаш а. Ветеранашца цхьана пар белажаш т1а латташ чакхдьиннад Сийлахь-боккхача Даьй-мехка т1ема бирсача шерий а т1емо бохабь боахам юкъеметтаоттабара а деррига дозал.

Эггара ч1оаг1аг1а дола дега т1ара дешаш ах вай шоай къахьегама турпалах, къьестта а фашизмацарча т1ема шарашка, моастаг1а вай цхьана эшаяра юкъе лаьце Іалаьмате доккха дакъа хиначча кхаллахага колхозхошна.

Съезда делегаташта юкъе ба колхозни ахархой къопача гварде викалаш. Царна дуьвзадолийт вай т1еххье т1айоаг1ача хана воай — социалистически юрта хургдар. Вай ч1оаг1а тешаш да, доккхаг1ча новкалий г1уллакх д1ахо д1а а хьош, цар опыт алсам а йоаг1аш, шоай знанеш, шоай творчески хаькар коммунизм хьалъяра сийлахь-доккхача г1уллакха колхозни кагархошка ниеса т1адохкийталургхилярах.

Съезда делегатий составах хьатуш я ленински парте къайча Іалаьмате йоккхаг1ча когаллех йола ца1 — вай дуьха къамаш доала мехка воашалех дохаргдоацен халкъий доттаг1ал. Вай Даьхе деррыгача къамех бола нах ба укх съезде.

Вай дег т1ара хоаршал хоатт безача хьаьшашка, социалистически пачхаьалкхей а дунен кхыча мехкий а къахьегама ахархой — классо а кьхосима а хьакъехьарча воай вежарий вашашна.

Колхозхой III Ерригсоюзни съезд советски а дунен халкъашта юкъерча а общественности терхема юкъмоттиге я. Тержаме дэ устава проектах колхозий вахара кхыча дешаштен гонахьа даьрначча доккхача къамаьла юкъе беррыгача советски наха — колхозхоша а болхлоша а, инженерно-технически интеллигенце, Іилмахоша, культура деятелаша дакъа лаьца хилар.

Вай ч1оаг1а раьза а хинна белгалдоах собранешка, областнойн краевойн конференцешка, республикански съездашка колхозхоша КПСС XXIII съездой ЦК Пленумашек в1аштІехьъаьккха парте политика массана раьзе а волаш къовбалъаь хилар. Мехка юрта боахам ц1йбара дола пертера хьал лерх1 цар цунах.

Колхозхой III Ерригсоюзни съезд г1улъсинай беррига вай мохк а ерригa прогрессивни адамие а сийлахь-доккха баьчиен къахархой — Владимир Ильич Ленин ваь 100 шу дизарга кийчлуча белгаларча денoшка.

В. И. Ленича сайна к1оарга цхьанне а кхетадеш хиннадаш къахьегама ахархой хьашташи дагадоахкараши; капитализм т1оро д1аккххаран социализм хьекрай болча къонсаме болхлой классо тешамера цхьоаг1ахой лерх1еб ю ахархоcх.

Ленински идеяшта м1усіалка болча Советий Мехка къахьегама ахархоша деррыгача дунента д1ахьекхад шоаш болхлой класса денелера, шекб1аргбоале цхьоаг1онхой хилар. Болхлошца цхьана д1а а эттa советски ахархоша мохк юхаэргабьхаб, социализм ч1оаг1ьйай, лоравьй, х1аьта х1ана коммунистически общество кхо а ю.

I.

Новкъостий! Алемлен историг1а дуккъьашкa воай мехка керда, социалистически строй юрта хьеевай доладеннача декулургдоацча шераштен вайнех юкъе массехитт шу денида. Цхьабакъда, мелла ханаши событеши хинна д1ан... мелла новхалаш хувианенахо аьна, цхьанна а хана халкъий сакхетамерe; д1адаргаш юрт юхаэргаккхара, хьаннарча къовсамхой — эггара хьалхарча коммунарий, юрташхарча коммунистий, комсомольций, хьехархой, селькорий, лорий, болхлой-тхьалкхазархой, МТС-и совхозийн политотделий болхлой г1уллакхаш.

Уж кхинаб сийлахь-боккхача къовсама турпалаш. Из хиннай социализма дукхача моастаг1ашцарча города а юрта а пролетариата ярча классови къовсама за.

Коллективизаци чакхйоаккхаш кулакийн кхыча классови моастаг1ийн бирса духьале кагье, троцкисташтен аьттехьарча оппортунисташтен духьал т1аг1ертте ч1оаг1а къовсам лоаттаба билаьб парте.

Х1ана из деррига а исторe долаьха да, х1аьта социализма г1уллакх гаьна д1ахьалха а дахинад. Вайца ба дунен тайп-тайпарча континенташка социализм хьеш йоахка миллионаш нах. Х1аьта уж вай хьалхоабаш доттаг1ал долаши хиларах, цар вай болхи вай опыти таркаллъеш хиларах ц1рна баркал яхеш а да вай.

Вай иа их ш1енача дега т1ара, Советски наха шоай социалистически историг1а боккъонца хийнад цхьаь дуьхьа утта капиталаца къовсам лоаттабар фуд, шоаш долаш хилле эггара чаг1оа1а йоне инкъ аттаг1ен ниесаг1ен легаху доттаг1ала мах, та хьаллуцила хилуш хилар кхетаяьд.

Юрт социалистически юхаэргаяккхара къовсима ерригача эташашке Коммунистически парте кулгалдаьа ленински кооперативни планага хьежжа.

Вай парте дика кхетаеш хиннай коллективизаце наькъ т1ара халонаш, вг1ара хьалхаг1а мохк техника - экономически хьакъехьа т1ехьабиси ахархой шоай къьаст-къьастта психологи йолаш хилар саннаг я кхетадеш. Цо терхелаш хиннад иштта цу хана дуьен т1а ше цхьа мара бола пролетарийн диктатура мохк хиннача вай мехкагари хьалаш чоаяне хиларах. Капиталистически гонаш, т1ом хьоабара кхерам хиларо д1адехаш хиннад социалистически хувцамаш на хула лоаццаг1ча ханашка дахь чекхдовхилга.

Коллективизаце никъ ц1аьха дагадохариа, миштаб а на хоаш хержабаш парте. Из 1иамен лерa я йолаш, исторически ха а кхачна хиннаб. Из теркал на бе а юстара бита йиш хиннаги.

Политически кхетамен классови хьакъхален боккъонца йола школа а хинна д1аэттар коллективизаце шераш болхлоштен ахархоштен. Практике дог тийшар ахархой паг1атачен нраерчен вахарах б1аьнеренешна шоашта дагадайлар болхлой класcана цхьоаг1о хилча мара, ленински партена гонахьа шоаш айхха кхотабелча мара шоашка кхачашдулаьргдоацалах.

Колхозаш йоккхача хана белгалара г1алаташ дазь вай. Цхьабакьда, уж керде х1амаш лохаш даь г1алаташ, опыт ца хиларах дазь г1алаташ дар. Парте не кайрра хьегучадохар г1алаташ, пар хьаькхьа туккхье д1адувлар халкъйта, тоадора уж. Халавате а, х1анз а болаш бе вайна доккхача революционни г1уллакхча т1а дуьла г1алаташ т1ехдохкийта дезаш барэш.

Колхозни строй мах бера г1уллакха цхьа уйла я Коммунистически партен советски халкъен. Колхозни строй — из вайне сийрг1аьнна сийлахь-доккха исторически х1ама да.

Колхозни строй т1ехдаьнна доккха дакъа кхоаь болхлой классага. Цо ахархошта тракторашка, комбайнашка, автомобилашка, кхыбола техника тийнай; колхозни ахархо ч1оаг1ъяра дуьхьа кьинаре къовсам лоаттабош а хиннай из. Парте юрта ахийтача цун дикаг1о болча викалаш ахархошна цхьан эггара хьалхара колхозаш в1аштаг1ийкхай. Царна дуккхабараша шоай вахар хетадаьб колхозаш хьалъяра.

Социалистически юрт эргаяккхара юкъе доккха дакъа лаьцад совхозий болхлоша. Цар хьоадам тайнаб боккха боахам лелабара.

Т1ехи дикка доккха дакъа кхоач совхозашка юрта боахама продукташца мохк Іалашбара г1уллакха.

Деррыгача халкъо баркал ала мегаргдолаш да вай советски интеллигенци г1уллакхаш. Эзараш специалисташ — хьехархой, лорраш, агрономаш, землеустроителаш, механикаш — бахар юрта болх бе, тьинаре къовсам лоаттабьб вай шера социалистически отношенеш ч1оаг1ъяр дуьхьа.

Творчески интеллигенци шоай произведенешца партенеи хьинъен повоккъостен даьа юрта социалистически эрга1ана яра сийлахь-доккхача г1уллакха. Хьадагайохаргьа вай Шолохов Михаил Александровича «Т1ехкаг1а мех бай». Панферов Федор Ивановича «Брусски», Ставский Владимир Петровича «Разбег», дукхий кхийрех.

Социалистически юргахи кхуу турпалехь дика произведенеш к1оаьйта язьаьди укх т1еххьарча шерашка а. Вай дог тийша да, х1ина арча социалистически хулаш йола процессаш к1оарга хьагойтаче йола керда, къьга, лоарх1аме произведенеш вай литератураше х1аьга иштта искусства деятелашех кхолларгх1иларах.

Болхлой класо, ахархоша, советски интеллигенце цхьана революционни г1уллакхаш лелаьдаро1 юрта д1ахьа на материально-технически база а ахархой деррига вахар а социализм хила.

Колхозни строе ахархоша зеназ эксплуатацена, къелах, шийна, лаза, боахама йамм т1алаттача кхерамах мукъа дола керда вахар. Доккхаг1долча новкхалеча наха д1агадоаг1а, хьалха ахархо то1акав аьныла, йоагча-дешар ца хоаш, боккъо йоацаш, сапикха саг йоацаш, Іалама стихийн инзаштен кхы мел йола хьалочаштен хьалкхача цхьан бися хиччна хилар.

Колхозо д1аяхача заман хьалча Іазапах наькхьаь ахархо, вахара ч1оаг1а мотта хиний кийна, шоай кхела на наьа дуиах. Х1аьта из, новкъостий, сийлахь-доккха г1уллакх дай.

Къонача йоахсан стройна бисса тохкам бар сийлахь-боккха Даьймехка т1ом. Т1еча шерашка колхозни ахархоша хьакьекхар Даьдения, колхозни стройна шоаш Іалаьмате ч1оаг1а кхт1ахьа хилар, х1аьта колхозаш советски общество доккхийча ницех цаІ а йэнна д1аэттар.

Колхозни строях аьттдит дуьнен социан бан буржуазен политикаша неозотеоретикаши, частни предпринимательство массе парг1орахьара чеэз а еш. Цхьабакьда, буржуазии пропагандисташ мел х1илла лелайой а, цар в1аштІехьаргаш капиталаа мехкашка миллионаш долча ахархойн фермерски боахамашта ю къаза экспроприаци, уж тищдаре х1алакдари къайладахьа.

Т1ом чакхбьниначул т1еххьаг1а капиталистически юрта боазам дег1аахаро боккъонай дог 1еша а деш бакъдар «Капитализмо лаьтта лелалара техника лаккъъ, д1ахьахкхах из, цхьабакъда, беррига кийн производителаш х1адинбеш, Іоххьеккхабеш, Іоте1абеш мара, кхыча тайнара из де йиш йолаш ца яц» къайча сийлахь-боккхача Ленина дешаш (В. И. Ленин соч. бизза гуллам, т. 19, оаг1. 343).

Ераш и цу хьакьеза массехк факт. США, масала, укх т1еххьарча 15 шера х1алакдьа мехкарча деррыгача фермерски боахамех 2 миллиона 600 эзара, е 46 процент. ФРГ-е дуьца совг1а-эшашаг1а йоацаш цу юкъаг1а 600 эзар, 25 процент х1ана леношан кьаза к1езиганендаа ахархой боахамаш. Итале 1961—1967 шу. Х1ара шера юкъера д1айа1ача ч1алак хииаб ахархой 67 эзар боахам. Массаза а вахар мо, х1алак хиннача фермерех батанхаш хуа е хьабе бола боацаргий эхар доккха ду цар.

Из тайна дакъа вай ахархошка кхачар доаш боацал-теш буржуазия пропагандисташ? Юрт дег1аахара къакъех дола дош советски ахархошта къаьста д1аьння, хоалам боллашн кхы дуьна ца дезанин къаьста дааьнна дукха за а. Кхы тайна ккъ лоадаш а е кз хьашт долаш а бах вай ахархой.

Советски ахархойн беррыгача вай мекхен кхелашка мах бъ вар1воаш боккха исторически лоарх1ам болаш я колхозни строй.

Политически ма1аига диллача колхозни строе ч1оаг1ьяьй Советски пачхаьалкхе а цун кертера лара — болхлойн ахархойн цхьоаг1о а, реальни хьалаш Іалашдаьа общественни производства доал деча, ерригача пачхаьалкхен къыра г1уллакхаш къестадеча ахархоша дакъа лацара.

Экономически ма1аига диллача колхозни строй социализмаген коммунизмаген отаньй йоккха производстве лелаярах йола г1ойленаш, торо ения к1а1арча индустриальни зарда т1а юрта боахам дег1аахуйтара.

Социальни ма1аига диллача колхозни строй хьадега ахархой эксплуатацехи къелачи мукъаьбахка ца 1еш, советски обществера классой бевзхалонаш д1ескъа д1аэхара юртана хола общественни юххий кента система юрта оттае йиш я хилийтар.

Хано баьча тохкамах йиза чакхьыиннай кооперацех йола сийлахь-боккхача Ленина плани, ахархой дош къоастала дакъехьара парте политика. СССР-ен социалистически мехкийн опыто шеде диаа шаьра хьахьекхх, юрта социализм хьалъэр — из ахархошта празага бола ахха ца1 мара бола никъ, беррыгача къахьегахкхой хьал-торон лара хилар.

II.

Новкъостий!

Колхозни строительства истори тахан вай дуьцар д1аяхача турпалча хана де йог1аш йола сий дар дуьхьа хиина Іаш. Из истаккхебар пайдена хургья д1ахо йоадача хана а. Коммунистически общества материально-технически база хьеелош доалх вай советски халкъ.

Из сийлахь-доккха дехар кхоачашдеча боккхача лоархІаме да мехка юрта боахам массе оаг1орахьара дег1аахувлар.

Юрта боахам телаче айбаро хиланза йерг мел доаца объективни хьалаш да вай — Іалаьмате дукха д1ахи лаьтташ, колхозаши совхозаши сенна йола йоккхий социалистически юртбоахама предприятеш, иаб бола промышленности хьалха латта Іилма, квалифицированни г1уллакхе кхийтена кадраш а — х1аьта, шолера а, уж бе шотара миллионашш бола башха-дика къахьегамхой.

Шоана ма хаьре, х1анзарча этапе юрта боахача хьалъяча вай политика кертера доставаийн тахана декхараш белгалдаьаъ КПСС XXIII-ча съезда, КПСС ЦК мартовски, майски, октябрьски Пленуми. Цу цхьан тайна парте, политикана юкъе пачхаьалкхен, ерригача вай обществе хьашташ колхозийн колхозхойн хьаьшт1ашa нийса цхьана тарде г1ерт вай.

Ма1аг1ам да цу политика кертера боастмаш? Массха саина кхетара йоаг1ача тайпара хьалча, эггара хьалха машинно-технически базе д1ахо ч1оаг1ъяр эргйоазаш тоавар, лаьтташта шеора мелиорацин юрта боахама химизаци яр. Цу политика лоарх1аме башхало я юртбоахама продукци чоаш-ъявла кланаш чоттедара йойла, юртбоахама производственни экономически стимулировани яр.

Йоалаб соавх латт аьнча, латт. Парте оттаь юрта боахам дег1аахувлара программ лоарг1а чакхъяхаза. Практически г1уллакхашка хьежаш чок бе беза вай вай балкех хьахуларий. Вай декхарийле за шоай г1уллакхий мат беча хана шиш болаши баьки хила, воашта карег1ааккхарраш кестта ца дей т1ек ца кахен, алхабакхаш, цунна цхьана уж хьовза ца деш на дитен. Х1аьта кертеедар — кхоачамбоацараш б1аргагов, уж газне на довлийтаа е шоай кхиахьа д1адахо а, вай алаьаш, вай бохь тоабе. Цхьан кетте лаьтташ вахар, из ли керда дешаш хьалхиша т1атау.

Новкъостий!

Колхозни ахархоша, совхозий болхлоша, юрта боахама специалисташа, партийни, советски, лаьттанна доал деча органаша, КПСС XXIII-ча съездаен ЦК Пленумийн решенеш кхоачаш а еш, укх шерашка к1езига къахьийгазац юртбоахама производство яйра. Белгалдаьккха деза, ерригача союзни республиканашта, областашта, иханнта лаьтта леладелеи хьайбаш леладелеи дег1адоаладеча дика х1амаш караг1ааьина хилар.

Шоашка хоам бе мукъаба сона, новкъостий, делегатеш, юрта боахам дайъе ин съездаен ЦК Пленумийн решенеш кхоачашъяре лелама хьакъехьарча цхьайолча даннех.

1966—1968 шерашка юкъера лаьрх1ача х1ара шера кхыкха юрта боахама ерриге продукци кхаьзаг1а д1аелатача даь шерашкийнача 18 процент дукхаг1а хиннай, ежа — 16 процент, дуьла — 20 процент, шура — 24, боахбикаш — 22, шекара гаекал — 47, геназащ — 25 процент. ЛоархIамег1а йола продукташ а из шерашкахьараш.

Юрта боахам айбелга к1езигача боарам дуьзадена хан къахьегама оасарле лакхъяра. Иштта дукхаг1а хиннай пачхьалкхено айю юртбоахама продукци а. Продукци дукхаг1а яхарен кийтъярен темпаш хьалхаг1а к1езахча шерашкарчул лакхаг1а хиннай укх шерашка.

Цу доллача х1амаша йиш хилийтай бахача нахъ яхаман продукташ яра боазам лаккбе. Белгала аьгча, бахача нахъа х1ора сага сих лоархІеш 1969 ш. лаьвдула 1964 шерацъ нийсача 3 килограммы дукхаг1а кхиинад, шура — 30 килограмм, фуаш — 28.

Шоана ма хаьре, ер шу хален хиннеш дар юрта боахама. Мехка дукхача райошашта доккхий эзаш дола Іалама стихийн инзариш. Цхьабакъда, укх шера а дукха совг1а-эшашаг1а йоацаш т1еххьерчар шерах х1ара шера юкъера лаьрх1ача хиннача боараме хургья йоахен кийчъюа кертера юртбоахама продукташ.

Дикха дукхаг1а хиннай юрта боахамга д1аухийта капиталовложенеш, цхьадолча бахьанех цу дакъе вай лайрх1арех дерригаш а хила дале а. 1965—1968 шерашкe пачхаьалкхеи колхозашен д1ахийта капитальни вложенеш хьалиег1а д1адахкача дикь шерана д1ахийта хиннарaл 19 миллиарда сом дукхаг1а ер.

Укх т1еххьарча шерашка иштта дуаймаш хиннад колхозни экономике, колхозхой дахаре. Тахановa колхозаш — уж а х1ана техникха кийчъаьа шоай квалифицированни хилараш йолаш юртбоахамаш предприятеш. Х1ара шера лаьрх1ача х1ара шера юкъера кхоач 50 совг1а тракторш иттаьш грузовой автомобилаш, комбайнаш, электромоторош. Дукхаг1а кхыйола техника. 1935 шера Колхозхой II Ерригсоюзни съезд йоача хана, колхозий кертерча фондий дукха совг1а-эшашаг1а боахам 3 миллиардa сом бар, х1аьта д1азахача шера 40 миллиард совг1а т1ехьаьвар уж (х1аьш нийсденахьа лаьрх1ача), иштта 5-ахь дукхаг1а хиннад.

Колхозни производственни хуьлурхара ч1оаг1а плановни экономически дола закупочни производство деллал колхозаш ч1оаг1ъярех дола стимулаш а хиннa д1аэттар. Укх т1еххьарча шерашка колхозаш колхозхой къахьегаман [illegible] дукхаг1а хиннад.

Экономика юртбоахамен социальни хьалаш цхьана лекхду шотара культура. Советски ахархо — из образованни сег ва. Кхоалаг1а даьчe совг1а бола колхозой лакхаренъ юкъерен образованни йолаш ба. Из, новкъостий, Іалаьмате йоккха котало я. Шуга хоам беш хоачет сона, регистрацие даьнчех, колхозхой съезда делегатех ахаш х1ана беш аьна бараш а иштта лакхерен юкъерен образование йолаш хилар. Дукха колхозхой, кхашкен фермаш-хой болх баьлаш а деш, цу цхьан хана вузашка, техникумашка, юкъерча школашка дешаш ба. Х1анз юртаха сахьегайнаш хилийт 100 миллион совг1а газети журналаш. Из а йоккха котало я.

Юртбоахама производствона Іилман техникен шерa юкъекхаро колхозхой къахьегама хьисап хувш, говоаш хулийт уж професcионально дег1аахара. Х1ана колхозашка из лакхерен юкъерен образование йолаш хила 2 миллион совг1а механизатор, 330 эзар гарта специалист.

Механизатораш, хьайбаш лелабеча фермий бахархой, кхыбола колхозхой — уж, ма дарра аьлча, шоай г1уллакх дика довзаш, техникен Іилмен кхетам. Х1ачара производственни культура специалисташ хила юрта ч1оаг1ъеш бола нах ба.

Цу тайпара, х1анз юрта в1аштІехьаьнккхай юртбоахама производство д1ахо айран халкъа эшаша дизгаг1а кхоачашдарая хиларaл кертбоахама материально-технически социально-экономически гонаш.

Цхьабакъда, оаш, новкъостий, кхетаду, комплексни механизаци, химизаци, шерра мелиораци, кхыбола саша йола йоккхий проблемаш кхал-инкъ шера къоасталаргьойла. Цу г1уллакха эзаргьа ха а белгалара материальни оестраш а производственни базен квалифицированни кадрашн кийчъе эзаргья.

III.

Новкъостий!

Укх т1еххьарча шерашка, аз лакхе дьхьнача гайпара, юрте боахамга д1аухийтаь алсамдаьккхад вай цун экономически база кхы а дукхаг1а ч1оаг1ъяра дег1аахара темпаш сихьяра духьа. Партей правительстви д1ахо а ч1оаг1а чакхбоахаргба колхозаш совхозаши юртбоахама техникаца, минеральни удобренешца, транспортни средстваша Іалашъяра т1абербаба никъ, алсамдоахаргла лаьттайта мелиораци ерга д1аухийтар, стимулированна ерга юртбоахама продукци яхаен кийчъяран.

Укх гаоттарча дана, масала, хьатъе йолаертъа грузовой автомобилаш и керда йокха завод, юртбоахама машиностроене дукха предприятеш. Вайча оасарле лакхаг1а тургйола тракторийн комбайнийн промышленность дукхаг1а хьергболаш я тракторийн автомобилийн прицепаш.

Мелиорацин хьайбай фермаш Іалашъярна а техника йикка дукхаг1а хьеш хилярна а, на вай специализаци е оаа из техника хьасча цхьайолча предприятешта, царна доал деча в1ашаг1тоха а деза.

Юрта боахай дег1абоалабара цун материально-техническа база ч1оаг1ъярах х1ана оттаеш йолча мехка халкъа е чеш дег1абоалабара кердача пхе шера плана керттерачарех цхьа лостам хургба.

Х1ара, ц1аккха ца хиннаа тайпара, дика в1аштІехьбаьнкха, тайна бе беза болх юрта боахама производствана цунна доал даре ерригача звенош, х1ара дийна шьоса1 лоттаба беза къахьегама боарале лакхъяра, продуктей д1адолдар лохдараш, организованность, дисциплина хилара, шоашта т1адалла г1уллакх баьхьа беррига бахкхой лакха моральни бехктанам хеташ хьалийтара т1ехь.

Планаш кхоачашъяра хьалла г1уллакхам хила деза х1ара республике, крае, областе, х1ара колхозен совхозен, ерригача центральни органашкен министерствашкен. Д1ахо а юрта боахам декхбера эггара боккхаг1а лоарх1ам бола хьал да из.

Юртбоахама производство дег1айоалаеш вай беча беррыгача балха т1ехь дагалоаттаде дезаш мехка баха нах х1ара дийна г1ахкета бозаш хилари вай халкъа хьаштам г1а-г1а лакхлуш хилари. Аз х1анз дуодаш пачхаьалкхен резерваш хилийза ярг1йоацаш хилар. Уж ца хилча вай даха йиш яц. Из вай халкъбоахама расчеташта юкъе дола.

Бакъда, новкъостий, юрта боахама производительни низаш дег1адоаладар геттара дукхача аркъе шоаш колхозашка, колхозни активах, специалистех, колхозий кулгалдхоех юрта боахама беррыгача болхлоех тийша да.

Юрта боахама даьъэрча дукхача дешех са беза ба лоарх1амера дакъа дег1адоаладара г1уллакхо т1ехь керттерчарва шун къастта теркам г1ебакхийта.

Эггара хьалха да лаьттах, цох эффективни пайда эцарех, д1адийнар хьунакъаш из хилийтарах дола дош. Шоана кхашка болх берашта, къьастта дика доза сага ахтара лаьтта мел лоарх1ам болаш да. Лаьтта — из вай мехкан рузкьен дукхаз кхаьс ба.

Колхозашка да Іалаьмате дукха оала лаьтташ, цонаш, аьг1енаш, хьунаш. Лаьтта шун бе доал, новкъостий, беррига колхозни ахархой декхарийла ба мамотта из лархIа, х1ара гектара т1а д1адийнар дика хьунакьъаргдолаш из тоаде. Иштта боаршах ала хьаг1а из миллионаш гектараш лаьтта шоай карадолча совхозаш болхлоех а.

Лаьтта лелаяра культура лакхьяра, кроаш лаьтта лорадеш хадаваза болх белга в1аштІехьдаккхара, цу лоарха т1а доккхий хадавзен хьувкъанам дахара т1ехь къовсам лоаттабанза бертболаш хилар дукхаза а дийнад партийни правительствени документаш т1а. Х1аьта иштта СССР Лааьхьарча Совето т1ехьяча лаьттан гяача закона т1а а.

Тахан из ш1еакха а шоана дагадоккхий дезаш хул, х1ана аьтта лаьтта лорадар, д1адийнар дика хьункьаргдолаш из тоадар юрта боахама д1ахо а прогресс яра хилаза дарагдоаза хил да. Из эггара йоккхаг1йола пачхаьалкхен проблема я.

Лаьтта тоадеш х1ара денна болх бе декхарийла я колхозашна совхозашна, из ца дича йо продукци к1езигаг1а хургьа вай хоаг1а кхоабаргла.

Вай деррига а доккхаш деш ла вай Даьхен дренаш б1арго чулоаргйоацаш йохий хиларах. Цхьабакъда цунах пайдьболча наьха таппакхара хаьвол ю, вай лаьттан ресурсаш доазув доцаш йоккхий а лерх1аш. Из данне а дика д1а. Х1ара бахача чьна цхьан сага сий 0,94 гектар овхаш дола лаьтта кхоач. Баха нах бебаш хиларцен хьалхеш йола г1ешлош дукхаг1а чулаш чингерхен дуза заьзина ахьа сага лерх1аш т1ара шера к1езигуу охаш дола лаьтта.

Лаьтта геттара ч1оаг1а хьурмат деш леладе деза вай, предприятей г1ишлош хьалъяра ш1енхаштта доархIам беш хьоастаде деза лаьтта. Из ца дича йиш ца яй. Цуна цхьана йоахо е эза т1ечаш хадайза дукхаг1а хилийтара а.

Лаьтта лорадар — из вай ерригача общества г1уллакх да. Мелиораг1ча тайпара даь лаьтта тоабарах общественни дуьхал даь г1уллакх лархIа деза. Лаьтта тоахадеи, зог довлаш цунна г1улакх ледаделе, д1адийнар хьунакьаргдолаш из тоа ца дехо халкъа вахар гоадар хьахула материальни лард йоахаш.

Новкъостий! Шоана хоаш махилара, вай парте лаьтташта шерра мелиораци яреи юрта боахама химизаци яреи шерра программа оттаяй. Из лаьттан продуктивность лакхъяра тешаме, нийса никъ ба.

Пятилетка дь шера колхозашка совхозашех минеральни удобренеш 12,7 миллион тонн дукхаг1а кхьйтай. Хьат1адоаг1ача шера йохьайташ йола минеральни удобренеш кхы а боккхаг1ча боараме хургья — барх1 миллион тоннаш дукхаг1а. Укх т1еххьарча кхаь шера мелиораци ерга пачхаьалкхечон колхозашек д1адахийтад 8 миллиард сом совг1а ахча. Дикка дукхача лаьтта хьий далад дожъаьхайъ. Хиа боачана г1ина лоаш хьальяра йоккха производственни база хьалаш и.

Шоана хоаш ма хиллара, Кавказски, Краснодарски, Карпински, Ставропольски доккха канал а кхыйраш а сайна йола пачхаьалкхен юкъера лоарх1ам бола хин боахама г1ишлош шерра хьалъе йолай вай.

Дукха хьа боахама Политбюро хьежар Поволжьерча лаьтташка хий диллара дешашка. Из товарни хлат дакхара эггара йоккхаг1а йола район хлет — шота йоккха йоьвоа отташ я. Ниттача шерашка доккхий зенаш хул колхозашка совхозашек. Шиь ерг1ашм пачхаьалкхеэга дикка дукха продукци хьа ца кхоачаш хиларах совг1а, цу районий боахамашта д1ахула фу фуъ, кхача бала безаш, ахчанца новкъостал де дезаш хул из.

Дукхаза б1аьшерашкахь хулаш иштта на не Малдоккхара йиха никъ мара бац — цу лаьтташка хий диллар. Поволжье хий диллара дешача хоеначча бакхий юкъ д1айоладаьд оаш йота решени т1ахий КПСС ЦК-ъа СССР Министрий Советон.

Вай хьалхаг1а дуккъаза белгалдаьха ма хиллара, лаьттана мелиораци ярa лара т1а юрта боахама продукташ дукхаг1а яхара йоккхий перспективаш йолаш я Іаьржа доацача лаьттан районаш.

Вай д1ахо а дукхаг1а терро ергья юрта боахаме мелиораци химизаци яра дашай, к1еззиштта кхоачашъергъя т1айнца программа.

Новкъостий! Керда дош оттадеш к1ама из дола а, юла а корта1аь дакха лезаш ха юртбоахама производства лард хлат даккхар хилар. Из даьккхара хьало, из декхара боарамаша керттерча дакъе влиян ю деррыгача кхыча доакъошта, къаьстта хьайбай боахам сенна лохче лоарх1амерча дакъано а еш.

Вай т1ехьо т1айоаг1ача хана а керттера терно е еза хлат дакхара, диаа дарг мел лоацар де деза кхамкара хьунакъам лаккбара, хлат дукхаг1а даккхара а мара а.

Хьайбай боахам дег1абоалабара хьакхьехьа доккхий декхараш латт вайна хьалха. Цу даьхкъеца айхха буззабенна бе кхачан, айтта промышленноста бола, х1аьта иштта кертера къахьегамхой х1ара кийнахьара хьашташ кхоачашдар.

Укх т1еххьарча шерашка ноайбей боахамай дикка хушиашш хиннаг, ер хьакха а дийна маьлхара. Хьайбай продукци лакхара кьаньаьа вай хала мотта лаьттацаи. Бахьда цу дамне х1ана е низза кхоачашдаш бахача алсам хьошташ, х1аьта уж кхелт материальни лоза лакхадалараш д1ахо а лакхлурга. Хьайбай боахам дег1абоалабача к1езига еза къоастатаха йола ахаца: фермашта механизации яра боарам лоза ба, кхоачамболаз дег1аснан хьайбай боахама яй машинаши оборудовании хьеш йола промышленность дукхача боарамашка ма йоагкча лоха йоккхар бела ч1оаг1ъяра. Цу доллача т1амаш лоархIам я ба, дикка дарг дег1абоаш г1уллакхаш да дала вай.

Парте Централье Комитета лерх1 колхозашен совхозашен ерриганна хьайбай продукташ яхара цар дикал лекхьяра, царга д1азодар лехаара ерригача торонех пайда ца эцаш. Из кхоачамбоацар д1адаккха деза.

Са безам бар, къьаста аьлча, хьайбай боахама дакъе вай беча балха цхьадолча дешашта шун теркам т1абаьхийта.

Х1анзалча дукхача боахамашта хьайбай дулахкомбинаташка д1ата доза геттарь доча далошш г1айлен. Эггара цхьанне хьча рацето кхачьохк чагалье санна д1айуш долча доачана доза чехка юкъера лоарх1ача цхьаь безаш дар 350—400 килограммига кхачайтача, т1ана вайга далаш долча доачах мекха чуь ши миллион тонн гарга дуах дукхаг1а лаккха йиш хургхилар. Хьалха лаьттача боахамаша кха и доккхаг1а дозал дола доачач д1ател.

Шоай массийна я хоа, хьайбай продуктивность лакхъяра эггара хьалха доакъар лаккхара бола тоаба безилга.

ЦК мартовски Пленумо т1айиха г1уллакхаш чакхдахар бахьан дилеш колхозийн совхозийн йиш хилар фуна лаьрх1а 35 процент дукхаг1а хлат д1адахийта. Из бокка лоарх1ам болаш хилар хьайбайн кое т1арча оалхалараб продуктивность лакхъяра.

Цхьабакьда, новкъостий, цу мартовски Пленуме теркам т1абахийташ г1оже мола дойъар дукхаг1а лаккхара а. Бакьда цу хьакъехьа ш1енхаштта х1ама дешаш. Общественни хьайбашта йоа 9 процент дукхаг1а мара кийчъаьяц, х1аьта кхы а к1езигаг1а кийчъаьй силос. Цу цифраш дуьна колхозашен совхозашен хьайбаш доакъарца Іалашеча ш1енхаштара кхоачамбоацараш хилараа.

Хьайбаш дебадара г1уллакхага хьажанза дарган вай. Цхьадолча боахамашка к1езига йоаххо ю хьайбаш дебадара, хьайбаш к1езигдолийт. Из дика йоаца, нийса йоаца тенденци я. Х1анзарча хьалашка вай жамотта лакхъе еза хьайбайн кое т1арча оалхазарой продуктивность, дукхаг1а дебадеза уж.

Цхьа къьастте хьайбай продукци йоаккхаргйолаш специализаци яр цхьадолча боахамашта кхыйола продукташ йоахкага к1езигдеш хилар лартг1а г1улакх ларх1а йиш яц, шеть а х1аьта кхоъ а дакъа дег1адоаладара мел эша ерригача торонаш йолзашель я. Иштта дола боахамаш продукташ шоай хьейчара а даьний, уж шоашта эшача оетт, кхычахьара яйо цар хьайбай продукташ.

Бакъда вай д1ахо бола шахь — ш боахама специализаци яр, промышленни лаьда т1а продукташ йоахкарга машнотта дег1адоаладар ба. Бакъда, специализаци яра дешех совт1ехьвала йиш яц, этапаш юкъе а юташ ваха йиш яц.

Вай лерх1, пачхаьалкхен возьбсталца колхозашек совхозаштан хьайбай боахамера кхоачамбоацараш д1адахаран продукташ дукхаг1а яхаран кхы а ш1енхашттана г1уллакхаш лергдолеш.

Укхаза республикански Компартей ЦК, парте областной краевой комитетий секретараш, парте райкомийн колхозий юкъьерчи парторганизацехий секретараш, республикански Министрий Советий председателаш, юрта боахама министраш, облисполкомийн крайисполкомийн председателаш болаш са лаь безам бар уж а ш1енхаштта шиводза е декхарийла ба, хьайбаш, дебадара, цар продуктивность, лакхъяра дикза дергдоаца г1уллакхаш де леза цар ала.

Вай иштта укх гаргарча хана хьажа лерх1 иэ-доккха лекхадарца дуьзалленна долча цхьадолча дешашка а. Эггара хьалха цареж да машинаши механизмаши елга шердар, хьайбай продукци йоаккхилга промышленни лаьда т1а диаккхар, комбикормовой промышленность д1ахо а дег1айоалаяр сенна доза дешаш.

Хетаргахь иштта хьажа еза хьайбаш дебадарцен хьайбай продукци аккхарцен дуьзадениача денай экономически оаг1онга а, колхозий, совхозий, пачхаьалкхан хьашташ лора а деш.

Юрта боахам сихбаь дег1абоалабара керттерачарех цхьа хьал да цу даькъера Іилма - технически прогресс. Юрта боахам техническ тех а 1алешбар — из дуьхьал юрта т1ехьегамхой йоккхо хинна Іан. Колхозийн совхозийн производительни низаш дег1адоаладела Іилмиа промышленностен лоарх1ам биста вергйоацаш лаьабейвай.

Тракторшаш, юртбоахамен мелиоративни машинаш ета промышленноста, химически г1ишлош ета индустре, х1аьта иштта юртбоахама продукташ чакхйоаккха промышленноста дукхача дакъе къоастабу лаьтта лелаярен хьайбай боахамен производства боарам а эффективность а. Цу дуъха юрта боахама хьашташта болх беш йолча промышленностан д1адехараш ялалд лаккхаде деза.

Юрта боахама дакъе доккхий декхараш латт юртбоахама Іилманна, хьаьахашка. Колхозаштен совхозаштен иш дика хьунакьа тайра, дакача фух дола хьайбаш, бахьаг1ахьтен хьайбаштен хула д1ададачта къоасташ доаттаба эффективни способаш, производства прогрессивни технологеш, из в1аштІехьъаьккхара кхы а эргайкха йоаль методаш. Колхозийн совхозийн производства экономика лаккхаь дукхаг1а терро е еза.

Советски Іилма, цуна цхьана лаьтта лелаярен хьайбай боахамен лакхье болх беш болча Іилмакхоша доккхий толамаш дахьаз. Вай тоа вай Іилмахоша юрта боахам лаьхбера декхараш кхоачашъеш кхы а къинар долаш ниаг1а дакъа лоацаргхиларах.

Юрта боахамера Іилма-технически прогресс лерх1а йиш яц дукхьа керда машинаш, химически удобренеш, производства кхыйола сийсташ лоттахках. Цу прогресса къоастаче йиш йоаца, пайдане дакъе латт эффективно, эггаба дукхаг1а шоашка пайда тьебаргболаш лаьтах, удобренех, х1ара машинах, производствага д1аюзахийтача х1ара сомах пайда эца хаар. Укхаза а золла х1ама шоах тейша да, новкъостий, юрта боахама беррыгача болхлой къахьегама хьиниран организованностех.

Колхозийн совхозийн болха анализо хьаььехк боахамаш материально-технически Іалашдарa х1ана арча боараме а дуккъаче районашка хлат, боамбу, шекар соела, хлопок, хьайбадараш, хьайбаш а кхыйола а культураш фактически хьакъахьул дикка дукхаг1а хьунакъ эзар ааж хилара.

Дерригача боахамаша производствана юкъе йоалаю х1анзара технологи, эффективни пайда эцаш машинех, удобренех Іилманах дикаг1ча практикалех караг1адаьнанех. Массанахьа а баьккхаба цу боаг1оаа в1аштІехьа колхозийн совхозийн болхлойн къахьегам.

Ш1енхаштта теркам т1абахийта беза г1уллакх да кердача техникага бола йайтараш, кхьа юкъе доалладоаш мелиораци дег1айолаяр дуьззаленна деррига балхаш лакхаха боахамах кхоачашдеш хоаргдола дуккхача лаьхка кадраш кийчьяр. Укх т1еххьарча шерашка боккха болх баьб юрта боахама уж кадраш кийчъеш. Цхьабакъда цхьадолча боахамашка тоьаш уж кадраш, техника эшна хьаь дуккхьа цкхаш ешенах бола беш 34. Техника шоаш дукхаг1а кхачийтар дех оаш. Из декхар чакхьа лоаг1аш да. Цхьабакъда керда техника кечалдаш квалифицированни кадраш кийчъе еза.

Х1ара колхозан совхозан декхарийла у шай хаипахьа а д1аяха ма боаг1аша а механизатораши кхыйола специалисташи кийчбе цу кадрей цхьабола резерв хила, хилийза даргдоаца производственни бытовойни хьалаш иэрна хилийтара йоккхо е.

Кадрашка хьежаш техника латтаргйоаш, лаьтташта химизацеи мелиораци еца г1уллакх цуна лаьрх1а кийчбьча наха бе доладоалаш кьаа оттаде деза.

Нистедоалар, 3-ча оаг1а т1а.

1969 ШЕРА 25 НОЯБРЕ КПСС ГЕНЕРАЛЬНИ СЕКРЕТАРА НОВКЪОСТА Л. И. БРЕЖНЕВА КОЛХОЗХОЙ ЕРРИГСОЮЗНИ КХОАЛАГІЧА СЪЕЗДЕ ДАЬ КЪАМАЬЛ

Из пачхьалкхехь юкъара декхар кхочушдеча лоархІаме гІулакх дулургда, из де декхарийла а я комсомол. Из цуьна дІадолладаь Іайкахи дика гІулакхаш. ЧІогІа тІаьийлаьа цо парте тІахьехнаш. Комсомолега лоьрхІа ворташ новкъостал дулургда колхозаштей совхозаштей, нагахьа сенна кагирхоша юрта технически профессеш карлорзаара болам дІаболабой.

Теша мегарга комсомоло я гІулакх хьашаргхилларах, эгара тергатІча хина азарш бола комсомольцаш кагирхойн трактораш тІа, комбайнаш тІа, автомобилаш тІа хоьшаргхиларах, цхьех мелиораториш, хьайбай фермий электрикаш, механизатораш хургхиларах. Цуьнца цхьа, новкъостий комсомольцаш, доккха новкъостал дергда вай партенех халкъан.

СССР просвещение министерства СССР юрта бовхама министерствацех кхача организацешшен цхьана уйла е мегаргьа юкъерча школай лаккерча классашка деша богІача дешархоех колхозаштей совхозаштей механизатораш а кхьбола специалисташ а кийчбера новкъостах иштта дергда.

Юрта бовхаме Іилма - технически прогресс ещ хиларца дуьззанна хІана тІа-тІа дукхагІа лоархІам болш хул юртбовхамен промышленни предприятешта кооперировани ара проблема, Дагадохийтаргда аз. Из дош хулаш-хулаш, экономически эшарта хьежжа хьакхуьргья юрта бовхам юртбовхамен промышленни предприятешта рациональни специализаци кооперировани ял нуп продукци промышленни хьисапе чакхъяккхарца органически бузам йола аграрно - промышленни объединенеш, уьша парте программе тІа хьоадаьча оттадар.

Ала деза, аграрно - промышленни комплексий принципех болх беш я цхьайола специализированни совхозаш колхозаш Краснодарски крае, Украина, Молдаве.

Дуьна дезаш вац, аграрно-промышленни объединенеш йоккха кхоьне йолаш хилар. Из верда организационни форма хилна ца Іеш, лоархІаме социально - экономически явлени а я. Из гІулакх практически хьанца , декхарйла ю вай, гІалатах кхочамболлаш уйла ца еш, сихха еча решенеш вонш лора а луш.

Юрта боалам дегІабоалабара вай белгалаьяьккха программа кхочашъярца юкъарчах доешш гІулакх доагІаш яв юрта социально - бытовой культурина гІишлош хьалъяра дешаш. Цунах дийцар вай парте XXIII-ча съездан Централи Комитета Пленумашкий, цу чаьккехья укх тІехьарча шерашки кІезига хІама а даьлаш. Юрта хьалдаьд дукха нах чубаха цІенош, школаш, клубаш, больницаш, торговии бытовойя предприятеш. Дикиа дукхагІа ду юрта газификаци электрификаци чакхъяккхара баллаш.

Бакъда юрта гІишлош хьалъаш хилча лоеш йолча масштабех. Юрта балача лаьха цу чаьккьеза хьаштеш шерагира шерга лакх лу, нудукъа вай юкъара декхар да юрта гІишлош хьалъяра кхочамаш дехери уж эшаш мел йолча хІамашца йизза Іалашъяры, юрт цементаци, металлаци, хьунца, цІен тІа гохача хІаманца, кизгаца Іалашъелга тоедар, кирпишки кхьйола моттигера гІишлошъю материалаши хьаяо эша оборудовани дукхагІа ялар.

Колхозаш шош а нитта хьинарегІа болх бе декхарйла я цу хьакъехьа. ТІаккха юрт тоьир, юртара культура учреждениш хьалъяр дикка сихде йиш хуртьяр вай.

Шоьна гуш ма хиллара, мехка колхозаштей совхозаштей хьалхашка доккхий а боккхача лоархІаме а декхариш латт. Шеко яц, колхозхошен юртбовхама беррига боллошен беррига шоай низ юртбовхама продукташ дукхагІа хьара тІабохийтаргхилара а уж дукхагІа йолхаргхилара а.

Новкъостий! ХІанз юрта болх беш а вихаш в на 5 миллион совгІа коммунист, 8 миллионал тІех комсомолец, 15 миллион профсоюзе член. ХІаьх вай ца цхьаккха колхоз я цхьаккха совхоз а партийни организаци йоацаш. Коммунисташ юртарча къахьегамхоша мохаь лаьна авангард а, дІахо а колхозаш совхозаш производство лаккхьара тІехьа лоаттабеча къовсаме хьокхаш тел цар.

Коммунистий, комсомольций, профсоюзий членшй из Іалашмате доккха могар аІашагІа а тоа, цуьнка керте а латт юртара юкъхьаяра партийни организацеш парте районни комитеташ. Уж парте нийсь хьинаре дІакхухьараш, дуккхача наьха декал дола организатораш я.

Централи Комитет тещ партийни, профсоюзни, комсомольски организацешна шоай политически организаторски балкаца вай юрта бахкам дегІабоалабара йоккха программа толамца кхочашьелга Іалашдергхиларах.

Новкъостий! Са безам бар колхозой дуккхача собраненшка уттала, хинна ше дош дувна.

Шоана хоеш мохиллара, укх тІехьарча шерашка колхозхой пенсеш Іалашбар, къахьегамах гарантированни луш дар а кхьдараш а сацне дола хьадола доккхий социални гІулакхаш даьл вай. ХІанз юкъ колхозий отчисленеех колхозхошта социални страховане цаІ йола система юкъейоаллярах йола предложенеш. Из предложени, тхоьна хетачох, тергалъе йоагІаш я. Миллионаш болча колхозхоех йоагІаш е из.

Кердача Хьокхамерча Устава проект юкъеча хана нитта йийцар дІахо а колхозхой демократи дегІайоалляра, цар балха эгара лоархІамегІа доле дешаш коллективни дувцара, производство вІашІехьаяккхара опыт вІашагІкхара, общественни боалам дегІаахара кхоачамех кхы а бизза-гІа яйда эзара рекомендацеш оттаира лерхІаш лоара денз лаххе кхачкалца колхозий советаш яхкарах йола предложенеш а.

Колхозий эгара йоккхагІа опыт йолча председателех, производстве хьалха латтарех, юрта бовхаме специалистех держача колхозий советашта могарда колхозашта хьалхашка латта декхараш хьовчашкача боккха лоархІам бола гІулакх де.

Нагахьа сацна съездо нитта йола советаш хьаяр бакъахьа лоархІе, гІанкке чхьаза хоржадугьар колхозий ерригсоюзни совет.

Новкъостий!

Юрта боалам дІахо а лакхбаран колхозни строй дегІайоалларах боккха лоархІам бола гІулакх де доагІаш да оаш ухказа дуьваргдола колхоза керда Хьокхаме Устав.

Аз дика йоакхаш юкъаргхьнаш кердача Устава бошхалохаш. Из дергІа шай хоалаза тІа КПСС ЦК Политбюро члена Д. С. Полянске.

Са белгалдаккха безам ба вай мехка шераача вай общественностa, эгара хьалха колдорхоша шоаш а оттадеш, коллективни оттадаь керда Устав тІаьцадо юртбоахамо производство лаккхьарал колхозни дуккхачи наьха хьинар айдаран эша керда торонаш хьаелларш хилар.

Кердача Уставах дола дош — из боккхача политически лоархІамах дош да. Дуьнаяз да, из вай йиза лара а йолаш ала йиш я, колхозаш дегІаахара кердача этапах. Устав тІаьцарах нитта вай еррига социалистическа демократи дегІаахара керда веха, из кІоаргга хилкьа характер йолаш хилара, из дуьнилга йоашаш толамашегІа хилара дола керда тешал хургда.

Колхоза хьалхаьйЙ Хьокхамерча Уставо дог урауттадьд, колхозий балха кестам гІийнаб вай мехка социализма хьалтешш дегІайоагІаш хиннача шерашка. Керда Хьокхамера Устава колхозни ахархой вахарех къахьегамех за кхиа а хиннша дІаоттаргда СССР-е коммунистически общество хьалъеча хана.

Деза новкъостий! Вай партен халкъон деррига ший хьинар дІаду коммунизма материально-техническа база хьалра гІулакха, общественни отношенеш дІахо а дегІайоалляра, наха коммунистически кхетам балара, лоаца бьча, коммунистически общество хьалъяра декхарашта. Уж декхараш вайна чехкен толамех кхочашдулургхилар дуккхача даькъе тийша вай хаза а болх бе а бачча арахьарча хьалеш, дунен халкъашта юкъерча вренерча хьалах. Цудукъа доагІаш да дунен халкъашта юкъерча политика дешай хаддалза йоккха терко е езаш хилар.

Дунен халкъашта юкъерча гІулакхашка Советски Союза Коммунистически парте, цуьна Централи Комитета, вай Советски правительства хадданза а юрагІа цо йолаш а дІашхуьь сийлахь-йоккхача Ленина вайна белгалбаьккха некъ. Вай тІаргІертта къовсам лоаттабу КПСС XXIII-ча съездо могаль арахьарча политика программа кхочашьяра тІехь.

Вай арахьара политика — из массаэра а хуьца ва луш йола а социалистически пачхьалкхехий вежарашка дола лоттагІалла массе а оагІорахьа цар вІашш леладу гІулакхаши, цар дешал бола ихьбагІо, социализма позицеш чІоагІьяран вай мехкаш дегІаахара нез машаре хьалаш Іалашдаран гІехь цар цхьана лоаттабу къовсам чІоагІабарен дегІабоалабарен политика я.

Вай арахьара политика — из массаэра а хуьца ца луш йола а дергхача дунен тІарча революцешни, антиимпериалистически, кортамукъале яккхара, прогрессивни, машар безича низий политика я.

Вай арахьара политика — из массаэра а хуьца ца луш йола а чІоагІача машара, ерригга паччахьаллкхенаш цар общественни строя га хьежжа хІама доацаш машаре яхар, вІашш пайдане дола гІулакхаш лелладира тІехь лоаттабеча къовсама политика я. ЧІоагІа бола машар оттабара, ракетно-ядерни тІом ца хилийтара гІулакх деш ба селхан СССР Лакхехьарча Совета Президиума ратификаци яьча ядерни герз дІа ца доаржадарах дола Договор оттадара тІехь Советски Союзо тІаргІертта лоаттабу къовсам а.

Дукхаьа пудукьа, вай арахьара политика машара политика хиларах, цунца цхьана из я массаэра а хуьца ца луш йола а агрессеца хьадда къовсам лоаттабара политика, тІом хьабеча империалисташта, халкъий кортамукъале хІаллакхьерашта дагалатта кхераме гІулакхаши авантюраши гучаккарех йоакхарех политика.

Машарах халкъашта юкъе доттагІалла хиларах тІехьа къовсам лоаттабеш, вайна цІаккха а дикиллаш машара ноастагІий авантюристически политика кхераме хилар.

Парте ЦК-ан вай мехка правительстван долла хІама ду массаза а вай оборона чІоагІа а тешаме я хилийтара, вай чехка кхерамзле тешаме Іалашъяра, вай вежарашцех союзникашцех — социалистически пачхацьалкхенашца цхьана сийлахь-йоккхача социалистически сообщества хьашташ тешаме торадара хилайза дарт мел йолаш Советски Союза сийлахь-йоккхий тІема низамча хилийтара.

Дунен халкъашта юкъерча гІулакхашка вай лоаттаеча курса чулоацам эгара юкъара йолча белгалонех кийта ба. Вай партен Советски правительстван из курс цкъа барт болаш, чІоаргІа лаьлош деррига советски халкъо.

Вай политика хьал а лоац, вайца хьа а ехь вай союзникаша — вежарашха дола социалистически мехкаша. Из дьнаре хьал а лоац, мога в ю революционни къовсама вайца цхьатарра уйла ярашен соратникашех — доазол дехьарча мехкашкарча коммунисташ.

Из къаьстта тешавеш хьахьекхар укх шера аьхий Москве хиннача коммунистически болхлойн партей дунен халкъашта юкъерча Совешане. Цуьна юкъе дакъа лоацаш хиннарашка чІоагІо дег чура дийнар халкъаша деррига дунен тІа лоаттабеча революционни кортамукъален къовсаме Советски Союзен цун Ленински Коммунистически партен болча ІалагІмате боккхача лоархІамах.

Лаьттарча дог цІена долча беррига наха, машари адамий прогресси еза йолча беррига наха боккха мах бу СССР политика яз беррыгахкъара машар хьалдашара эгара лоархІамегІа йола фактор хиларах тарра.

Вай мехка дунен халкъашта юкъера хьал чІоагІа а тешаме а де, новкъостий. КІоанга толамаш лаькадаш вай арахьарча политике. Социализма, кортамукъалех, машара позицеш хаддалза чІоагІлу деррига дунен тІа. Партен правительстван доле хІама ду коммунизм хьалъяра исторически декхар кхочашдеш боахкача советски наьха паргІатта а тешаме а къахьега йиш хилийтора.

Новкъостий! Коммунистически парте, советски халкъо доккхал ду юртарча маІача а кхалча а къахьегамхоша доахача дикача толамех. Колхозни ахархоша, совхозий болхлоша, юрта бовхача специалисташа массаза а гайтай лаккха патриотизм, политически сяилетам болаш хилар, шоаш кхо ца бар, боаран боацаш къахьегам беза хилар.

Вайн хьалхашка дукха керда а доккхий а декхараш латт. Вай хьалхеш доахк коммунистически общество, юха ца доллаш аьнрхІачох тІадолх вай. Коммунистически партена дика хоа юрта къахьегамхоша болхлой классацех интеллигенцех цхьана шоай беррига низ, опыт, хоеш дар, шоай революционни энтузиазм коммунизм хьалъяра ІалагІмате доккхий декхараш кхочашдера дІалургдолга.

Советски Союза Коммунистически парте Централи Комитета цІерагІа мукъаба сойн колхозхой III-ча Ерригсоюзни съезда балхе решенеш дІаяо а колхозни строй чІоагІъяра, еррига вай социалистически экономика лакхьяра гІулакх деш хургхиларах цІаккхе а чІоагІа теша.

Доккхий толамаш лалда шун съезда балла тІеха! Доккха ираи хилда шун, деза новкъостий!

* * *

Мукъаба сона новкъостий, Советски Союза Коммунистически парте Централи Комитета, СССР Лакхехьарча Совета Президиума, СССР Министрий Совета колхозхой КхоалагІча Ерригсоюзни съездага луш дола моьршал дІахкайкаде.

(Новкъоста Л. И. Брежнева къамелага чІоагІа ла а дийгІар, тІоараш деттарца дукхаза юкъатІа а даьлар).

ТХОГА ЯЗДУ

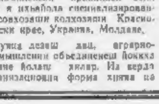

ХЬАЛХАРА МОТТИГ ДІАХЕЦАЦ

«Грознефтехимзаводы» объединене предприятешта юкъе укх бетта хьалхара моттиг яьккхай Грозненски химически комбината коллективо. Продукцена реализаци ареш товарни продукци арахецаран 11 бетта задани 19-ча ноябре кхоачашъяьй цо. ХІаьта спирт арахецара план 20-ча ноябре. Арахецача продукцега дІабола мах лохбарах укх шера пачхьалкхена баь пайда бІаьш эзараш сомаш да. Къаьстта дика хьахьег И. Уткини, В. Дрокини керте латтача полиэтилени спирти арахецача цехий болхлоша.

Пятилетка хьалхарча дин шера план 23 ноябре кхоачашъяьй комбината болхлоша. Шу чакхдалехьа планал совгІа арахецаргьа массехк миллион сома продукци.

Н. КОСТЫРИНА,
тха штате йоаца корр.

Хьалхарчарца

Ленински къахьегама вахте латтача Новогрозненски мехкдаьтта цакхдоахача завода цехашта юкъе эгара хьалха цхьайтта бетта задани кхоачашъяьй П. И. Румянцев керте латтача цеха технологаша. ХІанзлехьа декабрь бетта чотах цар арахийаб эзараш тонниш продукци. Иштта дика къахьегаш ба И. В. Пугачева кулгалдеча цхьоалагІча деха технологаш В. Н. Исаса керте латтача № 43—3 йолча установка коллективи.

Г. МОСКАЛЕНКО.
Новогрозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода экономист.

Аз белгалдаьр

Тхоай фермерча цхьайолча доярка доахнагара кІезига шура лаьккача чІоагІа дала хет сона. ВІаь уйла кер чу йосе: аз хьайбаш во кхоабигa, во дешалелга дий-хьогІ ца аьнна, бехк боккхаргбий - хьегІ доаркаша, ферма кулгалхоша...

Цудукъа сайна тІаддилла декхар цІена кхочашде гІерт со. Дукха ха я аз тхоай колхозе скотникалла болх бу. Іемаа со балхаца, безабеннаб на. Кхьйола болх вІалла сайна булурбац аьнна хет сона хІана.

Хов сона доахан малагІча доакъарга безам отт, цар чам дикагІа хула ба, лоаза царна юкъе сутарегІа дараш. Цудукъа массанена а цхьатарра декхац хьоьш чу доакъар. Из йола дувча Іатто дукхагІа цар котшта кІал дохийт.

ХІанз кІезиг - дукха малх болаш, хоза денача дийнахь кхачна доаждау доахан. Царна хІама кердайоагІа цига: хьажкІаш, кхьйола культураш хиннача кхашка. Фега а лийкна чудахкача цар дикагІа дув шоашта хьоьш чу дилла доакъар а.

250 етт ба аз Іунал деш. ЦаІ вомегам хилийтабац, къастийтабац. Хьалха дІабахача 9 бетта 184 тонн шура яьккхар тха ферме (шера задани 220 тонн). ХІана 200-нел тІех яьккхай аз —10 беттара задани 130 совгІа процент кхоачашъяьй оаха.

Дика хьокхамаш захкал ерригача района йоазаш йолча тха доярка, коммуниста Героева Аьсета. Дукха ха я цо шай 16 Іаттагара шера якха езача шурий задани тІехкхоачашьярь. ХІанзалехьа цо ца пачхаьалкхена дІаеннай 36 тонн совгІа шура. Из я хІара Іаттага лилача 2280 килограмм (шера задани 1500 килограмм). Цо дош деннад из 2800 килограммага дІакхочийтаргьа, аьнна.

Дукха ба ферме нитта хьинаре къахьега воркаш.

ХІара къахьегамхочо цхьаьца хІама белгалдаьц В. И. Ленин ваь юбилей езье. Аз белгалдаьр за — тхоай ферма хьалхашка латта декхар кхоачашдеча хьалхарчарца хила, цу гІулакха се ца кхаве.

Х. ЧЕРКИЕВ,
Сунженски района Орджоникидзе цІерагІча № 1 йолча ферма скотник.

ТОЛАМАШ ЛОХДАЛИЙТАЦ

Цхьа бутт совгІа ха мара йисаш пятилетка дакъагІа шу чаккдала. Ленински къахьегама вахте эгача Грозненски маькх еча комбината болхлоша дикача къахьегама толамашца чакхдоаккхаш латт ер шу. Товарни продукци арахецарен продукцено реализаци ареи цхьайтта бетта план 22-ча ноябре кхоачашъяьй цар. Ер бутт боалехьа планал совгІа ара е хийца реализаци ергьа 165 эзар сома маькха маькха - булочни кондитерски изделеш. ДІадахача шера цхьайтта бетта реализаци яьнул 6,5 процент дукхагІа реализаци яьй продукцеш укх шера вы юкъа. Къахьегама оасарле шлапах лаьрхІачул 2 процент лаккхьай. Арахецача продукцега дІабода мах лохбарах укх шера пачхьалкхена кхоадоьд 180 эзар сом, керда арахеца йолалий 11 тайпара маькха - булочни кондитерски изделеш.

Московски тьянехьс кхе. Иваньковас дІайолаь инициатива хьал а лаьца бедал. материалаш кхоара тІехь чІоагІа къовсам лоаттабу тха комбината коллективо. Цох хьчанаар дика да. Укх шера кхоаь хьоар 185 тонн я. Цо торо хулийтергьа кхоадьча хьоара чотах 1970 шера 21, 22 апреле болх бе.

Къахьегама оасарле лакхьяра, арахеца продукци дукхагІа хилийтара доккха новкъостал даьл производствана юкъе дукха рационализаторски предложенеш НОТ-а планаши кхетьаро. Ер шу доаделча денз производствана юкъейихьей 13 рационализаторски предложени, хІаьта иштта производствана юкъейихьай НОТ-а 5 план, цар пачхалкхена баь пайда 10 эзар сом да.

ХІанз тха комбинате арахецаш я бахача наха чІоагІа хотташий дІазнаш йола «Юбилейни» маьхх, «Осенний» яха вафельни торт, кхьйола керда продукци.

Комбината болхлоша доахача толамий лакха мах баь. Тхоа гІалай Нохч - ГІалгІай АССР Министрий Совето Облсофпрофа карара кара тела ЦІе байракх хьалхара ахчан премиа.

Социалистически яхье хьалха латт А. С. Сороченко керте латтача маькх еча цеха коллектив. Укх тІехьарча бьь бетто карара ца йоалийташ цо лелаю комбината карара кара тела ЦІе байракх. 17-ча ноябре денз тІабоагІача бетта чотах продукци арахецаш я цу цеха коллектив. Уж толамаш доахача къаьстта дика къахьег къахьегама ветеранаша оварщица М. Г. Петренкос, мастера З. И. Лезниковас, маькх йоттараша Н. Мосвенкос, А. Оскановас, слесара В. П. Бабича, дрожжаш кийчдеча Т Угуриевас, кхы дукхахар а. Цар массаза шоай сменна заданеш тІехкхоачашъю.

А. ТАРАКАНОВ,
Грозненски маькх еча комбината планови отдела начальник.

88 лекци йийшай

Укх деношка Грозненски локомотивни депо хилар «Знамя» яхача общества юкъхьанарча организаце отчетно - хоржама собрани. Доклад йир организаце председатела Зиброва. Укх шера общества членаша як. Коева, Отейника, Сальке, Мотвиенкое, Рудника, кхьнар техническии экономически темаех лаьна 88 лекци йийшай. Цул совгІа «Детская болезнь левизны в коммунизме» «Советски Іаьхала арІаяяра лекхараш» яхача В. И. Ленина балхах лаьца цш теоретически конференци яьй. Иштта чакхьяьккхий дикагІолча опыта 12 школа. Царех кхоь хетаьар дІаельни доагор кхоара

Г. АНОХОВ.

МОСКВА. СССР халкъа бовхама карагІаьнниарий Выставка «Центральный» яхача павильоне хьайнйикай «СССР-е Ленински кооперативни план толар» яха экспозици.

Ер сурт даьккхад юрта гІирсаш хьалдара, юрташ хоьшаш тоира хетайьча экспозици цхьан раздело. Укхаза хьокха оттаь я Днепропетровски областа «Украина» яхача колхоза Буханонки яхача юрта йоккха диорама: шоаза вІашгІардарь сийрда цІенош, товнина скверащ, бешанаш. Из хІаннара юртара горадок хьалъяь генеральни пламагІа. ГІирсаш дІано а хьаяаеш я колхоз. Ахчан хьаст — шера ши миллион хІона ца аьнна йола доход.

Н. Кулешова сурт.
ТАСС фотохроника.

ШУРА КІЕЗИГАГІА ХІАНА ЙОАККХ?

Шура дуча, хьайбаш боахам — республикерча дуккхача колхозийн совхозийн эгара керттерча доакъоех цаІ.

Шура дукхагІа яккхара ца яккхарга дІабода мах лохбари —из хІана эгара саготагІа дола декхар да. ХІана аьнча дуккхал цу халагІа доача даькъе доккхий зенаш хул колхозаштей совхозаштей. ХьалхагІе а дьча лоархІамегІа, шурайна реализаци ярах аххха совхозашта хиина зенаш ши миллион сомага дІакхача мегаш да.

Сел дукха мах хІана бода шурий фермий продукцега? Керттера кхоачамбоацар — ца уз хьайбаш по кхабарй во лелдара баьхьол долаш хьайбай продуктивность лоха хилар. Цунах кхы юхамет тааттадуларгасаша зенаш хул — укх шера 10 бетта совах аьккхачул 17 процент кІезигагІа яьккхай шура.

Дуккхача шурий боахамашка къаьстта чІоагІа Іатхьаш да доахан дукха Іаьхара дисар. ХІара шера 30 процент хІана досаш эппа дола доахан Іаьхара дус. хІаьта из бахьан долаш боахамашта доккха зе а хул. Іаьхара боса вел лелабверга шера 900 сом хІана долаш аьнпа ехха ма додий. Из да-хь цІена зе. вай Іаттагара хьа ца йоакхаш юса шн тонн гаргта шура ше йолаш.

Хьоцаргья вай, масала, город Грозный шурийца Іалашъе езаш йола, йоккхагІарех бола Грозненски район. Укх шера 10 бетта 11830 Іаттах шинга бахкараш 6955 мара бац. царех 869 етт оствьиняб, 100 Іатта лоархІаш цига хьахиина Іаьсий 59 мара дац е созхьа 10 бетта хиинарел 4 Іаса кІезигагІа. Укх шера е кхоьлагІа дакъа хІана дап аьнна долча доахана кхы хІама ІотІаккхетийтаргдан фермашта. Іаьхари аиса доахан къаьстта дукха да «Грозненский шурий», «Ермоловский», № 2 йолча баьццаварий - шурий, «Юбилейный» совхозашка, «Советская Россия» яхача колхозе.

«Ермоловский» совхозе 40 процент гаргта йола доахан Іаьхара аиса укх шера. Кхы а чІоагІагІа толхадаьа гІулакх дулла лаьрхІа 184 етт аІатубазаро, хІаьта фермана ІотІаккхийтараш дац 11 шинар мара. Мичара тургьа шура?

Совхоеш шура луш долча доахана беза хийийаб зоотехническии ветеринарии болхлоша, шоай хинаха хьежабьа уж доахан Іаьхара дусаргдолаш да-да, вІашгІехьдаьккхадаш учеча доахана дарба долга, кхыметтел детта доахан брак аьнчул тІехьагІа цар нетте дІаоттаде Іаьсий кхедлага я.

Дага доацаш боахамашта доккха зе хул доахана шоай хаппаэха осеменени ца ярах. Республикерча дуккхача боахамашка тоххам баьнчул тІехьагІа гучадьннад дуккхача доахана дехкачул тІехьагІа 7—8 бутт баьнча мара осеменени еш ца хилар.

«Техинский» совхоза кхоалагІча отделене укх шера Іаьхара йусаш 135 етт ба е ерригача доахах 34 процент. Цул совгІа, бахьанча тІехьагІа кхаь беттагара 8 беттара кхачналча ха юкъейолийташ осеменени яьй 174 совгІа Іатта Іэттара тІех йолийтача а шин беттал тІех ха юкъейолийта йиш йоацашехьа я). Декхачул тІехьагІа осеменени на еш шерал тІех ха йоаккхийташ дола хьайбаш а де ферме. Цудукъа шура кийтьара план кхоачашъец фермаш. Детта доахан кІезига хилча, кІезига хул шура а, хІаьта долче, хоча ца доврхий ахкац а. Цудукъа царех цхьабарш балхаре дІа а бита.

Цхьадолча боахамашка дукха моттигаш я доахан оттадлаш дайна Іаьсий деши. 10 бетта лаьрхІача цу тайпара хьайба 2500 гаргга коралдаьл республикерча боахамашка.

Цу бахьаней къаьстта дукха Іаьсий дайнад Грозненски района Ленина цІерагІча колхозе, «Грозненский шурий». совхозе. Ачхой-Мартана района «Горец», «Лермонтовский», Надтеречни района «Верхне - Наурски» яхача совхозашка.

Іулаш юхаметтаургтадара дакъе доккхий кхоачамбоацараш да республике доахан колхозашка а. Цигара фермаш алхха дуьл хаккара лестам болаш а. цудукъа цар керттера декхар да дукха лаьрхІа кхоабаргдолаш хІара Іаттта тІехьа Іаса хьалкхедар. ХІаьта я, доахан Іаьхара аисар бахьан долаш доккхий зенаш хул ферпишта, хІаьта цу бахьанагІа дукхача колхозашкара дулха лаьрхІа доахан кхеделга рентабельни дац.

1968 шера 2400 етт бар Пожай-Юртй района колхозашка бахка безаш хиннар, хІаьта бахкар бац 1447 мара. Нагахьа санна доахан колхозий специалисташа Іул юхаметтаоттадара дешаш къоаста ца дойя, хІара 100 Іатта тІехьа 85—95 Іаса хьалкхелага Іалаш ца дойя дукха лаьрхІа доахан летадела хьалхагІа а санна зеши хургда.

Іул юхаметтаоттадара гІулакх воча хьал тІа хилара бахьан да дуккхача колхозийн совхозийн зоотехникаша, ветеринарии болхлоша, кулгалхоша цу лоархІамегІарчарех долча дешна терко ца яр. Цул уйла еш моттигашка нагахьа мара мича дус доахан Іаьхара. Укхаза я фермашкара болх вІашгІехьбаккхарах, хьахержача осеменаторех тийша да долле хІана.

ХІара шера балха тІа бахханаьача толамаш доах 100 Іатта тІехьа 90—95 а кхы дукхагІа а Іаьсий кхедет болча техникаша-осеменатораша: 1-ча Мая цІерагІча Грозненски колхозерча Сорокин Алексей Тихонович Ерошкин Денис Гаврилович, «Гороченеточенский» совхозерча Гайрбеков Іалаудин, № 3 йолча сомийбаьццаварий совхозерча Амерханов Шарпуде, Мичурина цІерагІча совхозерча Дахтаев Сурхое, «Красное знамя» яхача Наурски колхозерча Батаев Іасолтан Абжалиев Идиси, «Путь к коммунизму» яхача Шелковской колхозерча Мусаев Махьмадан Донская Раиса Петровнаси, «Ингушский» совхозерча Саматов Хьамида, дуккхача кхычар.

Къаьстта лоархІаме да, дукхагІа бодча хьалха латтача техникаша-осеменатораша йІаьххача хана, даим ферме болх беш хилар. шоай балха тІа прогрессивни приемаши методаши лелаеш хилар белгалдаккхар.

ЙІалла а мегаргдолаш гІулакх да фермашкара осеменаторий катраш сов каст-каста хулалуш хилар. ГІулакх цу тайпара вІаштІехьдаккхаро доккха зе ду.

Юртбоахамерча хьайбашта искусственни осеменени ета Шалински пачхьалкхех станце зоотехникех - осеменаторех 82 процент мара бац 3 шерал дукхагІа балха стаж йолаш. КІезиг моттигаш хилаш цхьан шера фермера болхлой шоаза - кхоаза ца хуваш.

«Шалинский» совхоза кхоалагІча отделене цхьан шера кхо техник хувцавеннаб, «Красноармейский» совхоза цхьоалагІча отделене ялх бетта болх ца беш лаьттай осеменене пункт, нитта моттиг хиннай «Терский» совхоза йоьалагІча отделене а.

Зоотехникаши ветеринарни болхлойн эгара хьалхарча аргІанца бехкетокхаме ба Іулаш юхаметтаоттадара болх во латтарах.

Укх гаргарча хана дахкаш дола деррига доахани шинарапи массе нетте такканза, хІара бежанга бокьонца хьежа я хьежа лаккача доахана Іула на юкъедоаладари царна эзаш мел дола хІама даьза дергдац, хІаьта нагахьа санна чакхдаьхача гІулакхех хІама хиинадеце Іул юхаметтаоттадара пайдана доаца доахан дІадахла деза, Іул юхаметтаоттадарах латт шурий фермай продуктивность лаккхьяра керттера бахьан.

Шура яккхара план кхоачашъелгах цІенхашта нитта дувцаргда, нагахьа санна лаккача доахах кхоалагІа дакъа е нийсса ахан Іаьсий деш а, хІаьта долче, шура луш а ца хилча.

Доахан Іаьхара дусаш дола гІулакх дІадаккхара боахамий специалисташ сихагІа не тоьхлу гІаьта цу гІулакха хІана керттера де лелар фермашка къахьегама оасарле лаккхьелга, фермий болхлой бехктокхам а шоаш хьийтача къахь тьехулучаниара цар безам а совбоаккхилга да), фермаш сихагІа йоалургья продукци тІа-тІа дукхагІа тела.

ГІулакх цу тайпарча цхьаъна лелабаро мара новкъостал дергдац фермай къахьегамхошта шура яккхара пхе шера плана заданеш кхоачашъе.

Г. ПЕТРОСОВ,
Нохч-ГІалгІай АССР юрта боахама министерства керттера зоотехник.

ПРОМЫШЛЕННОСТА БОЛХЛОЙ ТОЛАМ

Нохч - ГІалгІайчен мехкадаьтта промыслаш, заводийн, фабрикийн, кхиийн предприятийн коллективаша декхнийн социалистически декхарш тІаьхьйад В. И. Ленин вина дІа шу дузаче денна сийлена накъахара.

Ленински къахьегамн вахте яттача республика промышленноста болхлоша, инженерно - технически болхлоша, гІулакхерча наха шайн хьанар хьо яа дене къахьегар бахьан долаш хьанад хьалха кхочушдиенн латт продукци арахецарен къахьегама оьсарле лаккъарен пятилетка дилагІча шера план.

Хьанар айдена къалайчача промышленни предприятий коллективаша цхьанхьа а къахьегама толам баьккхаб. Продукцина реализаци ярен керттера продукци арахецарен 1969 шера 11 бетта план хьалхаа хьалха, 26-ча ноябре, кхочушйьйна цар.

Планированни экономически стимулированни кердача системага яьнача предприятеша республикин промышленносто арахйийцачу продукцех 86 процент продукци арахйийнай.

Республикин промышленноста болхлоша социалистически декхарш тІаьхьйадар шера планал совгІа 12 миллион сома махьа продукци арахецна. Уж декхараш хІиндзехьа тІехкхоачашдаьд. Промышленноста предприятеш нийсе хьаьжачна социалистически яхье хьалха латт республика сийдола мехкадаьттахой. Цар кхы а хьалха кхочашйьйн мехкадаьтта даккхара 11 бетта план. Даьхенна пхаьагІа лаьрхІичуа совгІа цар дІадешнад 700 эзар тонн мехкадаьтта. 1968 шера цхьайтта беттан даьккха хиначул 14 процент дукхагІа мехкадаьтта даьккхад укх шера цу юкъа. Уж толамаш доьхача дизза данъа лаьцад мехкадаьтта промыслови управленеша: «Малгобекнефть», «Старогрознефть», «Горскнефть», «Октябрьнефть». Ер бутт боаллехьа Даьхенна пхьанал совгІа дІалургьа дукха мехкадаьтта продукташ, мехкадаьтта оборудовани, электроэнерги, химически продукци, кхиинан яйтачен промышленноста продукция.

Цхьайтта бетта план хьалха хьалха кхочашъйьй Грозненски химически комбината, А. Шерипова цІерагІча нефтемаслозавода, КПСС XXIII съезда цІерагІча крекинг - завода, производственно - товарни контора, Грозненски «Нефтехимзапчасть» завода, мехкадаьтта газови управлене, Грозненски трикотажни фабрика, махьх ена комбината, Гудермесски махьх ена завода, Грозненски макаронни фабрика, «Ачалуки» яха минеральни хий арахецача завода, Гудермесски Малгобекский Горнищекомбинатей. Нохч - ГІалгІайн химически завода, «Художник» фабрика, кхиен предприятий коллективаша.

Керда чеpгвинчa технологии производстваш нисъехкхаьарах, Іилман керда тІа къахьегаш вІаштІехьбаккхарах, экономически стимулировани яр чІоагІдарах, производственни фондех дикагІа пайда эцарах, республика промышленноста къахьегама оьсарле укх шера цхьайтта бетта мах процент лаккхийнай, сохьш цу юкъа хиначул.

Укх шера ийс бетта республика промышленносто начахьалкхенна бах пайда 293 миллион сом да, цу дакъе планированни экономически стимулировани кердача системага яьнача предприятеша начахьалкхенна бах пайда 209 миллион сом да.

Республика промышленноста болхлоша дерригa шоай низам оарцагІдаьха къахьет иза шера план хьалха хьалха кхочашъйьра.

ИШТТА Я ЦУН ОАМАЛ

ДУКХА ХА йоацаш «Чечингстройтранс» автотранспортни объединене хьокхамийн Доска тІа даь йоазош дешаш Мовсара тайпан цІи бІаргаейра сона. Шоферашта юкъе къаьстта белгала дар цун къахьегама хьокхамаш.

Месткома председателла дикча могаяхо сона шофер Берсанов. «Из коммунист а «Коммунистически къахьегама ударник» а ва».

Парткома секретаря Н. Горбунова Мовсарах аьлар: «Вайза коммунист ва! Из воаьар хьайна дезе гаража гІо, цига кораволгІаргва хьона».

Ди сайрангахьа лесташ латтар. Рейсера цІа а вена цІий машина куле тохаш воаллар Мовсар.

Массехк минот яьккхар аз йист ца хулаш, цунга хьежаш латташ. ЦІаьхта юххьежа со бІарга а вайна: «Вехк ма бахкалахь. — аьлар Берсанова, — аз зийнзар хьо хьетІавоагІаш». Цул тІехьагІа пахашк хьекха кулгаш цІен а даь сога моарщал хьаттар цо.

— Кхоана сеща къакъа араволе веза, хІаьта со «самоконтроле» тІа ва, дерригa сай де деза. Иштта хилар тха шинне довзар.

— Цхьа шу хьалха болх чакхбаьлча аргІа хьатІакхачарга хьежаш латта езаш хулар автомашинаш, — душ шофера. Царех хІаравега хьежа везаш вар механик, хІаьта цу гІулакхо дукха ха йоадрах раьза боацаш къамаьлаш хьахоьар.

Цу гІулакха дукха уйла йир коммуниста. Эттара тІехьа цхьа хІама лагадехар цуна.

Цхьан сайрийна дукха машинаш гул а енна латтачи хана шийна вовзача массехк водителага предложени елар цо механика тІахьожам боацаш машинашта доал де. ВодителагІа дикагІа хьаьна йоаь автомашина? ХІаьта хьежаш латташ доадеча массехк сахьата сага новкъостал да эшаш техника кийчъяь варгва водитель. Иштта Берсанов Мовсара предложени хьаллаьцар хьалхагІа новкъосташа, тІаккха дукхагІа болча водителеша. Машинана доал делга а из рейса араяла кийчъелга а шоашта тІаьйадр цар. ХьалхагІа дукха холадер цунах болла пайда, тІаккха кІезиътахьар ремонт эш хьаш тела заявкаш. Машинаца болх дикагІа барах алапа тІаккхийтар. Иштта предприятена а водителашта а пайда луш хилар из гІулакх.

ЧІоагІа сей ду Мовсара къахьача а къонача а водителаша. Къонача, хІамах сакхетача, сабаре волча шофера массане а сий ду. Нахана товш, цар тешамах доьккхал деш, эшача новкъостал де кийча ва из. Укх массехк шера коммунистаьа цартийн бюро членалла хорж из, хІаьта укх шера Грозненски горсовета депутаталла хоржа Мовсар. Новкъостий цунах боккъонца тешаьга дар из, хІаьта Мовсара цул доккхагІа совгІат эшапар. Шийн балха декхараш санна кхочашде хьож коммунист депутата декхараш а.

Шийн депутатски болх бувцаш Берсанова аьлар. «ВІаьла дагаль а яьбарах я, хьйттадаш сона пач чахьаьлкхел гІулакхашта доал дача со юкъе хургва аьнна. Сона чІоагІа белзтохаме а хала а болх хет цунах. Кхьча тайпара да техникацере гІулакх. Укхаза сона хьехар эшаш, из сонa дика бовз».

...Укх шера дар из, В. И. Ленина 100 шу дизара сийна социалистически декхараш тІаэцаш яр водителий коллектив. Производственни планаш даим тІехкхочашъярал совгІа доагоргі резинех кходара чотах мухь дІа-хьа кхахьарга дІаэоар лоадё. политически знаней боарам лаккхбеш доахараш тІаййоара дукхагІбарна, Мовсара а тІайхар уж.

Плаш-м пул дьлхагІа а тІеакхочашъет хьавоагІар из.

Мишта кхочашдергда воаш? Уйла йича кхьахьар ворадир, Из балха воллa № 4 йолча гараже авторезина да тоьар бахьан дола машинаш балха арайла йиш йоацаш латташ моттигаш нийсйора. Авторезина дукхагІа кхаргйова гІулакх вІаштІехьдаккхаьа къовсам дІаболабир Мовсара. Цу гІулакха дукха хІама эшаш хиллалацар: даим чархашка цхьатарра давлени лоттар, скорость боарамал тІех ца яхар, кІезигагІа тормозаш еттар. Из цо дарах автопокрышкаш нормал 1,5-зза дукхагІа лел хІама. Цунгара хьокхам яйнар дукхадера. Из бахьан долаш хІаьлое массехк эзар сома авторезина кхоаме гараже.

Юкъера дешар дийша ва Берсанов, марксизма-ленинизма лардий школе ше мачa политически знамех кхоачамбаьь Іаьа из. Цо дийхар КПСС Горкомерча марксизма-ленинизма университете дешаш хьожавелга. Партийни организаце кхочашдалаз Мовсара дехар — хІанз сайрийнарча университете ухаш ва из. Иштта кхочашду коммуниста шо денна дош, иштта я цун оамал.

С. БЕРДОВ.

ХОЗАГІЕИ ДИКАГІЕИ

Кхача давизах болх бечa Грозненски швейно - производственни объединена коллективо ер шу доладелча дена планал совгІа арахийца продукци 70 гаргга эзар сома махьа я. Къаьстта дика къахьег ни Ковалеви Бурдина керте латтача Іеский хІамаш тегараша. ХІанзлехьа декабрь бетта чотах цар гийгей 28,5 эзар сом мах бола хІамаш.

В. КОЛЕСНИКОВА,
Грозненски швейно - производственни объединенан планови отдела экономист.

КАЗАХСТАНЕ ДЕШАШ БА КЪОНА ВЬЕТНАМЦАШ

Казахстане Вьетнама Демократически Республикана квалифицировании болалой кийчбара центр а хинна дІаьттай республика къулбехьарча городера Ленгерера профессионально - технически училище. Шин шера укхаза деша вагІача 146 вІаьчгача саган йоІан кхы а 82 саг тІаьсчаь вежаршка болча социалистически мехкара. Цар хІана шоай боарамагІа вивтеш дІайолаьй училище. Хьалхарча курса программина юкъейоагІа гІишлошъяра гІулакха, электротехника материаловедение, Советски Союзо турпалча Вьетнама лоаттаю наькъийн гІишлошъярен, техника хьаьрен балха тІа цунах пайда эцарен лардаш.

ДРВ къоначa вихалий хьалхарча группа укх дешарa шера Іомаергьи экскаваторий, грейдерий, башенни краний, скреперий машинистий, арматурщикий - бетонщикий, электромонтерий, ибетажникий - электросварщикий, наькъаш дехкача машинашта ремонт еча слесарий специальносташ.

Владимир ОСТРОВСКИЙ,
(АПН).

МУЗЫКА ДУКХАЕЗАРАШТА

Укх шера Барановичи яхача белорусски городе музыкальни училище хьайийллай. Из а юкъера специальни дешара заведенин. Цо кийчбу хоровой дирижирование специалисташ укх специальностех музыканташ: фортепьяно, мерз бола инструменташ, халкъа, духовой, ударни инструменташ.

Дукха ха йоацаш музыкальни училищаш хьайийллай иштта городашка Гродно Мозырев, белорусски химикий къонача городе Новополоцке. Укх тІеххьарча кхаь шера музыкальни училищай дийнахьарча отделенешка дІакийбу дешархой шоаза хІана хиинабаш дьна дукхагІа хиинаб.

ДукхагІа хиинаб Белорусски пачхахьалкхен консерваторера студентим а. Укхаза керда кафедраш хьайийллай: композице, оперно-симфоническу дирижировании, музыка истореи теорен. Консерваторе иштта хьайийллай композиции оперно - симфонически дирижировании дакъе шин шера кийчо яра отделене а.

Цо берашка торо хуликтарга дІамига долча хава дена музыкальни искусствана тІалерза. Царна долча гІулакха — 150 берий музыкальни школа а городашка а юрташка а.

Александр ПРИХОДЬКО,
АПН корреспондент.

СССР XI ШАХМАТНИ КОМАНДНИ ЧЕМПИОНАТ

ЛЕНИНГРАДЦАШИ МОСКВИЧАШИ ХЬАЛХА БА

Еррнгсоюзни шахматни чемпионата йиъалгІен пхелагІен турах чакхъйнай.

ЙиъалгІа тур. Керттера матчаш яр Украина—Латви, Ленинград — Грузи. ДукхагІчарна хетацар Латве команда украинцаш эшабергба аьнна. Дале а из иштта хилар. Матч дІайолаьлар совле цхьанна а командагахьа йоацаш. Гроссмейстерацa Л. Штейна (Украина) А. Гипслисцен (Латви) спорта мастераша В. Савона (Украина) А. Шмитцев (Латви) дІадолаьдь ловзараш цхьанкха а кот воацаш сиха чакхдаьлар. Бакъда, цул тІехьагІа украински шахматисташта аьттув боацаш хилар массаш партии. Цхьанена тІехьа шолагІдар а долаш вІаштта кхо ловзар украинцел латвийцаш кот я боалаш йистедьлар. Итог йича счет 6:3 йолаш украински командал кот я Латвийски яр, кхо партии ловзаь йистелланза а йолаш.

Саббаре дар Ленинградан Грузен командашта юкъе хинна ловзараш. Ленинградцаш кот а йолаш (счет 4:3) юкъагІьаьккхай из матч. Човлханерча хьала тІа я гроссмейстера М. Тайманова Э. Гуфельда ловзаш йистелланза йиса партии.

Дика аьттув баьниб москвичий Азербайджана шахматистаща ловзаш. Счет 7,5:2,5 йолаш совле московски командагахьа я. Казахстана команда котъаьнний РСФСР-а команда. Счет 6,5:1,5.

Цу матча ловзаш вар грозненски шахматист, мастералла кандидат В. Брюзгин. В. Евсеевцара цун партии чакхъяланза йисай.

ПхелагІа тур. Дукха сакъердаме вІашагІкхетараш хилар цу туре. Централни матч Москва—Украина. Цхьакха кот ца воалаш чакхъьалар дукхагІола партеш. Цу тайпара лайзар гроссмейстер Р. Холмов спорта мастерца украински шахматистаца И. Платоновца, гроссмейстер Ю. Авербах мастерца В. Жидковца.

Бакъда, кхаанака юкъе хинна ловзараш кхьча тайпара чакхдаьлар. Украинера Л. Семенова эшайир москвичкас В. Тигоренкос. Из бахьан долаш москвичаш кІеззига хьалха баьннаб, счет 5:4.

Кхо партии йистелланза а йолаш Азербайджана командал кот ба ленинградцаш. Счет 7:2. ХІаьта грузински шахматистеша казахсташаш эшабу. Счет 4:2.

РСФСР команда счет 3:2 а йолаш белоруссаш эшабир. ПхелагІча туре гроссмейстерца И. Болеславскеца А. Зайцева (РСФСР) хиннача вІашагІкхетаре цхьаккха а котваланзар, хІаьта гроссмейстера В. Антошина спорта мастер А. Капенчута (Белорусси) эшавир.

Котвала мегаш а грозненца В. Брюзгина юкъагІийта партии.

Йистелланза йисача дукхача партеша вІаштІехьдалийтац лидер малагІа ва ала. Цхьабакъда, пхи тур чакхъьйначул тІехьагІа хьалха я хІаране 31,5 очко йола московски ленинградски командаш. КхоалагІча моттиге я РСФСР команда, йиъалгІа Украинен тІехьа Латвен командаш я, 26 очко я царех хІаране. Российски шахматисташ цхьа матч дукхагІа лайаб.

Чемпионат ахаяхьа кхачай. ЯлхалгІча туре ловзараш селхан сарахьа дІадоладенна. ВІашагІкхийтар пхьай лидераш: Украина—Ленинград, Латви—Москва.

А. ПОГОРЕЛОВ,
яхьай судако.

Сурта тІа: шахматни чемпионате. Хьалхарча плане А. Клованен, В. Козловскаян.

Е. Меграбова сурт.

Сакъердаме вІашагІкхетар

Традици а хинна дІаьттад вай республика писателаш дешархоца вІашагІбетталулга. Укх деношка централни книжни тюка чу хиначa цу тайпарча вІашагІкхетаре баьхкабар Нохч - ГІалгІай АССР писателий союза правлене председатель Р. Ахматова, писателаш Яндиев Жамалда, Мамакаев Махьмад, Чахкиев СаІид, Гайсултанов Іумар.

Гулбенцарашка моарщал а хоьтташ къамаьл дир книготорга директора СССР писателий союза члена Муталибов Зайнде. Цул тІехьагІа республика писателий творчески планех, В. И. Ленина юбилейна цар еча кийчонех дийцар Ахматова Рамзесн Яндиев Жамалдинех.

Республика писателий автографаш тІайола книжкаш яйцар цу дийнахь йІадархошa.

Н. ЛУПОРЕВ.

ОБЩЕСТВЕННИ ПОРЯДОК ЛОРАЕШ

АВТОНАЬКЪИЙ ХАЬХО

Шийн гІулакх тІахьхна кхочашдеш ва МВД ваккхий тІахьожама къаьстача дивизиона воккхагІвола сержант Алимов Шахбудин. Цунга да «минутка» яхача остановкера Йоккхача АтагІа, Гудермесе бода никъ дІакъастачара Советское яхача юртага кхаччалца дола наькъаш. Дукха машинаш лел цу наькъашка гІолла. Фу хила веза. Массаза а кийча ва милице воккхагІвола сержант. Хатар ца хилийтар дукха юкъесацаю цо автомашинаш, боккъонаш телхараш чоьхабу, хІаьта, нагахьа санна аварен хиннавле. Алимова боккъонца тохк цун бехьенех.

Ноябрь бетта хилар из. Массаза а санна шийн атта доаца декхар кхочашдеш вар Алимов. Цуна вар цун штате воаца шин помощник (нагалохарагІа белгалдовкх из — ужижморгаш цун 18 саг хилар). Керттерча дакъе уж ба Грознерча тайп-тайпарча гаражашкара водителаш. Цхьа иштта церец цхьанна, воккхагІволча сержанта юхе тае вьюна цІаьхха машина юхa а сондахови бир. Гудермесера боагІача наькъа тІа цхьанне мотоциклиста машин тІатехай аьнна. Мотоциклист лоьа а ваьа, во хьал долаш а ва. Хатар хинна моттиг боккъонна ничахьа я а хайна, ше ма водда хехка цига вахар воккхагІвола сержант.

Наькъа йисте уллар саг. Цунна юхе аьла мотоцикл уллар. Хатар хиначa моттигага хьежар из фонарик а сега. Бокъо йоацаш масса машина хехха вехар мотоциклист вожа я ваь, цунна новкъостал де, ца хьожаш, хехка дІаваьхи. Лозаваьр цу сахьте больницйé ваьйтар. Сакхетам чура яьлинвар из. хІийа аьтча цунгара цхьанкха хІама ха йиш хилазар.

Мичара лохаргва зуламхо. Бийсенна кІалхара а вьина дІавахавар из. ВоккхагІвола сержант дІаьхта а боккъонна тьемар хатар хиначa моттигага. ши сахьат хьалхагІа цига хинна хІама бІаргадайна сагвий за гІертар из. Цунах а тІаьдета хІама хилазар.

ТІаьхха юзза а больниццашшa лаьрхІар цо лоазалар волла. Цига дІаволеш тиха хьахо йойчо юза а соцаваь хоьй бир цунга, тишка гаьна йоацаш йийна уллаш цхьа ихалсе бІаргайнай сона, аьнна. «Е аварн аьчо йийнайнацьогІ а», — са аьчкахар цун. Иштта хила а хиншлар из — автомобиль тІаьккхйтта йохаь бат.

Да мел дезар дир дошаваьр сакхетам чу воллавар. Цунгара воккхагІвола сержанта хайра из ножиахар автомашина хилар. Вежа хІамега сат хиннaд. дикахь вамгІар. Мотоциклист шийн сеспаше тІехьашка а лІаш вовІен хиннва. Аьара хинначул тІехьагІа ихалсе автомашина тІа дьалтІа а йолла зІйинхьай пулосашца. «Москвич» номер ЧИГ 08—46 а [illegible].

Из цхьа кІезига дукхІавала бахьан дар. Цхьабакъда, аз «Москвич» а цуе из а малан ха дезаш дар. Мичахьа ваьнна из хоош дІаваза водитель лохаш цІаккха са ца лоІаш уллаш лелаш ша лин ша бийсен лаьнкхар Алимова. Штате воацача шийн болхлочунца болх беш хилар воккхагІвола сержант.

Садовш хаттар. ПаргІатта мотоцикл тІа Іо а чайш «Москвича» да чувахача сІевоцта гамболаш баьар Алимови Лечиен. Наькъаш вІашагІкхетача гучаьлар лолаш йола автомашина. Шено воацаш техника цІенна тІаьвера водитель. Хувцавенна хІама виланзар цуь милице болхлоашта ІотІакхачача, из кхиметтел цецваьлча санна а вар.

— Хоьахеталь тІагІерт шо сона, новкъост сержант, — раьна воацаш аьлар во. — СогахьаргІа телха хІама нордаовгІаргдаш шоана. Цхьанахьа а, цІаккха а из дь телха хІана дац.

КІалгІолла автомашина хувш вар Алимов. ТІаккха хаттараш доладелар: «—Аьрда оагІорахьера тІкъам чубихьа хІаьнаб, укх метте керда басар хІана доал, хьенца ваха, мича хиннар хьо ша ди хьалхагІа...». Хаттараша жоп луча хана ваха, нерваенна хьайзар водитель, хІаьта цул тІехьагІа бакъдар дувцанз валанзар. Автомашина лехкаш вьагІар цун вошa хиинав. Вехa волаш мотоциклиста тІаькхийтар а из ва. Иштта чакхбаьлар шийна доагІаш дола тІІазар дихьа вола зуламхо лохаш бе из хала болх.

Милицеш лел наьпъашна гІолла. Милице воккхагІвола сержант Алимов юха а шийн массазарча досте латт. Наькъий часовой массала а санна эзза тІабвахаш гІирс болаш, фе, кІалжевгов мачча хана а оарцаІвола кийча аз.

М. КУЗНЕЦОВ,
чурча служба майор.

ИШТТА ЛАЙРА БАХАЧА НАХА

Грознерча Университете нийсса дехьа оагІорахьа доккха цІа дагІа. Цига гуллуш Іаьаьл дар спекулянтий. Наха дукхагІа хоттаьш воле промышленни товараш хьа а нийсъ, цигтача дезагІча махьех юхадувккхар. Цига кхьхьар халкъа дружинникаш. Уж бе спекулянташа къовсам болабьраш а. Пенсионера Фахрунник Степан Ивановича, къонача болхлоша Костенко Игорен Радаев Геннадин спекулянт лелеш вола массехк саг лаца а лаьча. Іо а кига милицега дІавенна. ХІанз нийслаш кха товараш юха а лохкаш, царна тІера сов хІамилаш йоахаш хиинараш.

Цу цІеношка бахача наха кхетадир, нагахьа санна массава а барт тайна дІахьовзе тІехдика порядок эттве йиш хилар. Инициативни группа цхьа вийха шоай собрание воалавко чурча гІулакхий Заводской отдела участкови инспектор милице воккхагІвола лейтенант А.-В. Долаков. Ше къамаьа дин до дийцар, боккъонат телхаершта дукьала лоаттабеч къовсаме милицей общественностеш юкъарча декхарех. Цу хава цІеной коммитете халкъа дружина вІашагІйолла лаьрхІар собрание. Дружинникахьа хергар бокъо йоацаш леладеча хІамашта эттара чІоагІагІа дукьала бираш, дружина штаб вІашагІьеллар МВД пенсионер И. В. Куриллев керте а волаш.

Цу хана денз активисташа коара а говахьарча улицашкара а порядок даим лораю. Боккъонаш телхаершта дукьала цар геттара нийса гІулакхаш чахкдаьха хилаэ хьахьоккхаш дола масалаш доаладе йиш я.

Веха ши саг хиннав улица наькъа тІа бийсанна вІашегІлаташ. Кара ца вао дукьа вехза парех цаІ цхезза вІаштІардаьча цІеной бада тІа а ваьнна, цу тІера хІамаш чуетта воалавелар шийн довхочоа меттел. цІенна тарга мел венача а. Наха дашккхача оарцагІа цига байдда тІахкавьар дружинникаш. Хулиган бала тІара Іоаккха гІийтар уж. Цхьабакъда, цо чухьара бола сорга люкаш дІа а къайла хьанийсъенна хІамаш чуетта йолайяр дружинникашта.

Фу дича баьъаьа да? Вехача саго клера теха цхьанне ворта бохабе тарлу. Пожарни командатера новкъостал деза лаьрхІар. Урауттабеча пожарни лоамех пайда а эцаш, дружинникий Костенко, Радаева, кхычар вІаштІехьдахьар бада тІа а баьнна, еха лийна хулиган кхрайоалае.

Дружина штабо хоадамболлаш къовсам болабьаб бераца боккъонаш телхаярца а. Коа юкъе харцахьа лийнна массехк бер лаьца а лаьца цар леладер метаргдоацилга цар даьнна дІахайтад дружинникаша. Цхьабакъда, штаб цунах хоачам а бь сенна. Общественни хьесне лелаюргдолаш штабе берий цІа хьалийллад активисташа. Домкомо кхи хьожалаьн мебели инвентара эца. Берашка пайдана гІулакхаш Іомадайтар дукьа берий клуб хьаелла помещени лехай.

Цу цІагІа бахо цхьабола нах милицена дика гІоччий а хинна дІаэттаб зуламашца къовсам лоаттабара. Масала, къанара кадрови болхло вов. Фахрунник хІанз штате воаца участкови инспектор ва. Боккъонаш телхаершта тийнна жалобаш кьестаю цо, «кхетаде хала вола» бераш зув, зуламаш хьагучадахара милице болхлоашта новкъостал ду.

Лоаша аьлча, бахача нахапа кхьяна оарцагІа а баьнна шоаш кхыбараш сатайнна салоІийта Іаламцу цар.

А. СУНРУН.

Сийлен цІи яьккхараш

Ер шу дІадолалуш В. И. Ленина 100 шу дизара сийна дичин состава юкъе социалистически ихь йоаржарa дешара тьежар МВД коллеги. Ялхе котбаьнаванаш «Нохч - ГІалгІай АССР чурча гІулакхий министерства «ДикагІа вола милиционер», «ДикагІа вола оперативни инспектор», «ДикагІа вола следователь». Укх деношка яхь итогаш йир. Нохч - ГІалгІай МВД «ДикагІа волча милиционерa» цІи милице Старопромысловски РОВД болхлочоа милице воккхагІа волча сержанта В. В. Милюхина, «Нохч-ГІалгІай МВД дикагІа волча следователя» цІи МВД воккхагІа волча следователя милице майора М. А. Козловна, «Наькъашта тІахьожам лоаттабу дикагІа волa инспектор» яха цІи МВД дорвадзора къаьстта йолча дивизиона инспектора Ф. С. Каратеснa енай.

М. ФЕДОРОВ.

Уйла тІаьхйта къахьет Надтеречни РОВД следователя милице лейтенанта Темирбиев Ахьмада. Цо следстви нь кийчдаь дош халкъа суде дика чакхдоьа.

Дукха ха йоацаш Горагорске цхьан сага хала човнаш ярах кхычунгара хьайна чоалхаме, негаденна уголовни дош къовстадир Ахьмада.

Дукхача шерашка дика къахьегарах МВД вулгалхоша совгІат а луш Нохч-ГІалгІай чурча гІулакхий сийлен Доска тІа яьккхаь Темирбиев Ахьмад.

В. Кузьмина сурт.

ДЕКАБРЕРА ХАОТТАМ

СССР Гидрометеорологически центро беча хоамагІа, декабрь бетта Кавказа малхбоалехьарча дакъе тІа кІезиг - дукха морхаш йолаш ха хургьац бетта юххьен 10—11, 13—16 декабрех мара, вож юхейса ха хувцалуш морхаш а йолаш хургьа: 2-ча декабрера дена 9 декабрга кхаччалцех 17 декабрера дена 22 декабрга кхаччалцех йоачаш хургьа. ШолагІчен юкъ-юкъе пхелагІчен пхе деношка дохк доалларгда, бутт бош ша булларгба. Йовчаш боарамга дІакхоаччаш хургьа (25—45 мм.). Мух дукхагІча даькъе малхбоалехьара, 8—13-чен 17—20-чен декабре малхбузехьара, къилбеседа - малхбузехьара хьехьаргба, секунде 5—10 метр чІоагІа. Мух секунде 15—20 метр йолаш чІоагІлургба аьнна хеташ да 8—9, 11—12, 22—23 декабре. Бетта юкъера лаьрхІача температура боарамга дІакхоачаш хургьа (0—2 градус шелал), бийсашка 1—6 градус шелал, деношка 2 градус шелалгара 3 градус йІовхалга кхоачаш. Температура эггара лохагІа хургьа бийсашка 10—15 градус шелал, деношка 4—9 градус шелал (13—15-чен 28—29-чен декабре). КІаьлургьа (деношка 6—11 градус йІовхалга, бийсашка 2—4 градус йІовхалга кхоачаш) 4—7 декабрен 12-ча декабрера 29 декабре кхаччалца йолча заман цхьанцадолча деношкех.

* * *

Тахан республике гІоалех Грозней хувцалуш морхаш а йолаш, йовчан а йоацаш, деликъелца республика цхьацайолча моттигашка дохк а доаллаш, къулба-малхбузехьара гІаькхьача боарама муя а хьехкаш ха хила а фегара температура республике гІолла 12—17, Грозне 13—15 градус йІовхал йолаш хила а тарлу. 28-ча ноябрера 30 ноябрга кхаччалца хьалхарче юхьита кІезиг-дукхен дІахо новагІон морхаш а йолаш, цхьацайолча моттигашка дохк а доаллаш, гІийло муя а хьекхаш ха хила а фегара температура бийсашка 2 градус йІовхалгара 3 градус шелалга кхоачаш, деношка 13—18 градус, дохи доаллача хана 5—10 градус йІовхал йолаш хила а тарлу.

Метеостанци.

Редактора заместитель
А. А. МЯКИЕВ.

Ладувгlа, хьажа

РАДИО
27 ноябрь

8.30 — «Юрта Іуйре» (гІалгІай меттала). 6.45 — Ашараш. 6.50 — Хоамаш. 7.00 — Москва. 7.20 — Передачий программа. 7.35 — Москва. 8.15 — «Серддало» газета обзор. 8.25 — Иила дохк Дмитрий Гватюка. 8.45 — Фу хьахьектар хьалхарча заманна. (нохчий меттала). 9.00 — Москва. 16.00 — Передачий программа. 16.05 — «Къона тІехье» (нохчий меттала). 16.20 — Юрта бохкана болхлошта дола концерт. 16.45 — Керда хоамаш (гІалгІай меттала). 17.00 — Москва. 18.00 — Керда хоамаш (нохчий меттала). 18.15 — Ашараш. 18.25 — Керда хоамаш (эрсий меттала). 18.40 — Москва.

ТЕЛЕВИДЕНИ
27 ноябрь

17.55 — Передачий программа. 18.00 — КарегІдайнцерашa дог гІоадоаха. (нохчий меттала). 18.30 — Телевизионни кердадараш (гІалгІай, эрсий меттала). 18.45 — Гражданск оборона хьакъехьа. 19.00 — Юртбохкана знаней школа. Доакхараш дикагІа хилара а церех дикагІа пайда эцара а дакъе хьалха латта гІулакхаш. 19.15 — «Хьацалуцалуршашa кинна керда гІулакхаш», яха художественни фильм. 20.20 — «Ха». Информационни программа. 21.15 — Дунен халкъашта юкъера обзоран. 21.30 — Передачий программа. 21.35 — «Знание» яха Іилман-популярни кинопрограмма.

РАДИО
28 ноябрь

6.30 — «Юрта Іуйре» (эрсий меттала). 6.45 — Ашараш. 6.50 — Хоамаш. 7.00 — Москва. 7.20 — «Грозненский рабочий» газета обзор. 7.30 — Передачий программа. 7.35 — Москва. 8.15 — «Ленинан некъ» газета обзор. 8.25 — Советски искусства мастераша испански иллеш дІаоал. 8.45 — «Къона тІехье» (гІалгІай меттала). 9.00 — Москва. 18.00 — Передачий программа. «Авангард» яха радиожурнал. (эрсий меттала). 16.30 — Доал дира школа (эрсий меттала). 16.45 — Керда хоамаш (гІалгІай меттала). 17.00 — Нохч-ГІалгІай ашараш. 17.30 — «Болхлой накар» яха радиогазета (нохчий меттала). 18.00 — Керда хоамаш (нохчий меттала). 18.15 — Ашараш. 18.25 — Керда хоамаш (эрсий меттала). 18.40 — Москва.

ТЕЛЕВИДЕНИ
28 ноябрь

13.55 — Передачий программа. 16.00 — Колхозной Еррнгсоюзни 3-ча съезда вечана программа. 19.45 — Цхьан дезала кхо чоахал (гІалгІай меттала). 20.10 — Телевизионни кердадараш (нохчий, эрсий меттала). 20.45 — Документальни фильм. 21.15 — Кардадарий эстафета. 22.00 — Искусства мастераш юрта бохкана болхлошца вІашагІкхетар.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный, Ленина улица, 11 (3-гІа этаж). Телефонаш: редактора—3-44-96; редактора зам.—3-39-11; бехктокхаяш секретара—3-34-38; партийни вахаран, культуран, промышленностех отделий—3-42-30; Юрта бохканех письмойн отделий—3-42-28.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Ленина, 11 (3-й этаж). Телефоны: редактора—3-44-96; зам. редактора—3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни, культуры, промышленности — 3-42-30; отделов сельского хозяйства и писем — 3-42-28.

«Грозненский рабочий» издательства типографи. Революце проспект, 7/84.

Типография из-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции, 7/84.

СФ05236. Заказ № 5209.